

PŘÍSAHA

DENÍK LEGIONÁŘE LADISLAVA PREININGERA

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

EDICE PAMĚTÍ
ČESKOSLOVENSKÉ
OBCE LEGIONÁŘSKÉ

Rekonstrukce uniformy,
výzbroje a výstroje
čs. dobrovolníka roty
„Názdár“ z období bitvy
u Arrasu v květnu 1915
(foto archiv ČsOJ).

PŘÍSAHA

DENÍK LEGIONÁŘE
LADISLAVA PREININGERA

1000
Lieut. Frederick W. Adams
Jan 1917.

PŘÍSAHA

**DENÍK LEGIONÁŘE
LADISLAVA PREININGERA**

KNIŽNÍ VYDÁNÍ PŘIPRAVILA
MILENA FREIMANOVÁ

**EDICE PAMĚTÍ
ČESKOSLOVENSKÉ
OBCE LEGIONÁŘSKÉ**

*První vydání vyšlo k 60. výročí poprav československých důstojníků
v září a v říjnu 1941.*

Nové vydání vychází u příležitosti 100. výročí bitvy u Arrasu.

Copyright © Milena Freimanová, 2001, 2017

Drawing © Hana Rozmanitá, 2017

Photos © Archiv ČsOL, SOKA Liberec, VÚA-VHA, 2017

Czech Edition © Československá obec legionářská, Nakladatelství Epoque, 2017

ISBN 978-80-7557-309-4 (pdf)

Obsah

Slovo úvodem	11
1913–1920	13
Curriculum vitae do roku 1920	15
Jak jsem šel do světa	19
Na zkušenou do Paříže	24
Odvody	49
Bayonne	61
První fronta	75
Běžný život	81
Bitva u Arrasu	94
Z korespondence 1915	99
Dopisy přátel do nemocnice	99
Sidi-bel-Abbès	112
V srbské armádě	133
Colomb-Béchar	141
Dovolená v Paříži	166
Colomb-Béchar, naposledy	170
Soluňská fronta	179
Přes polskou armádu do Francie	202
U Čechoslováků, konečně!	212
Poslední rok války	219
Ve vlasti v letech popřevratových	249
1920–1941	299
Curriculum vitae od roku 1920	301
Jak život šel 1922–1938	305
Na okraji druhé světové války	318

Přílohy	337
Vyznamenání.....	338
Publikační činnost	348
Portréty.....	349
Osobní dokumenty.....	355
Dokumenty uložené ve Vojenském ústředním archivu – Vojenském historickém archivu v Praze	367

Vážení čtenáři,

je mi velkou ctí uvést do života nové vydání pamětí československého legionáře a důstojníka československé armády plk. gšt. i. m. Ladislava Preiningera, který svůj osud tak pevně svázal s Francouzskou republikou a její armádou. Jsem proto velmi rád, že Československá obec legionářská přikročila ke znovuvydání těchto pamětí.

Ladislav Preininger patřil k jedněm z prvních československých dobrovolníků, kteří se na samém počátku první světové války rozhodli bojovat za svobodu své vlasti, a to v rámci francouzské Cizinecké legie, které se upsal na celou dobu války. V jihofrancouzském Bayonne spolu se svými legionářskými bratry přísahal na slova francouzské vojenské přísahy a svému slovu dostal v těžkých bojích ve Francii a na Balkáně.

V meziválečné éře tzv. první československé republiky byla činnost Ladislava Preiningera opět úzce svázána s Francií, neboť působil při čs. generálním štábu ve funkci spojovacího důstojníka francouzské mise, kterou v té době vedl gen. L. E. Faucher.

Je pro nás velkým štěstím, že se v pozůstalosti Ladislava Preiningera dochovaly deníkové záznamy, dopisy, vzpomínky a další dokumenty, které tvoří tento svazek. Jsou nám nejen cenným zdrojem informací, které by jinak byly navždy ztraceny, ale rovněž studnicí inspirace a především příkladem odvahy a ochoty obětovat se pro ideál svobody a spravedlnosti.

Ladislav Preininger stvrdil za druhé světové války pevnost svého charakteru, když se s naprostou samozřejmostí zapojil do odbojové činnosti. Za své hrdinství zaplatil cenu nejvyšší.

Čest památce našeho společného hrdiny!

*J. E. Jean-Pierre Asvazadourian
mimořádný a zplnomocněný velvyslanec Francouzské republiky v ČR*

Vážení čtenáři,
sestry a bratři,

Československá obec legionářská vám v rámci Edice paměti československých legionářů předkládá v pořadí již třetí vzpomínky od účastníka boje za samostatný československý stát v první světové válce, příslušníka legendární rotě „Nazdar“ plk. gšt. i. m. Ladislava Preiningera, zaslouženého důstojníka československé meziválečné armády a významného představitele protinacistického odboje na domácí frontě.

Dalším výjimečným příběhem československého hrdiny, jehož osudy zpřístupňuje tato kniha široké veřejnosti, vkládáme pomyslný kámen do mozaiky stávajících snah Československé obce legionářské navrátit do povědomí naší společnosti celkový obraz o nezměrném úsilí a oběti našich předků, již se rozhodli vynaložit pro lepší osud svůj i dalších generací svého národa.

V rámci projektu LEGIE 100 usiluje naše organizace za podpory Ministerstva obrany ČR a ve spolupráci s desítkami partnerů projektu o nápravu křivd, které na odkazu československých legionářů vykonaly nacistický a komunistický režim. Potlačováním, lhaním a zamlčováním se snažily o to, abychom zapomněli na své hrdiny a přijali zvrácené vidění dějin a tím i současnosti a budoucnosti.

Náležitá znalost o těžkostech, které museli naši předci překonat na cestě za svým snem o svobodném a humanistickém státě, a upřímná úcta vůči jejich dílu a odkazu, neodmyslitelně patří k obrazu moderního občana České republiky.

Přeji si, aby silný životní příběh Ladislava Preiningera zapůsobil na co nejširší čtenářskou obec a byl příkladem především naší mladé generaci.

*plk. v. z. Pavel Budinský, Ph.D., MBA
předseda Československé obce legionářské*

Slovo úvodem

Přípravy k vydání paměti mého otce Ladislava Preiningera začaly chronologickým utříděním velmi různorodého rukopisného, obrazového a dokumentárního materiálu. Tím se dostaly do časové návaznosti texty psané v různých životních etapách autora, tedy texty stylisticky, jazykově i formálně rozdílné. Z typu materiálu vyplývá jeho nejednotné časové členění i nutná variabilita grafické úpravy. Základem publikace je přepis deníkových poznámek z let 1913–1920, na kterém otec pracoval v letech 1939–1941 a který zůstal torzem. V některých úsecích na něj navazují bezprostřední záznamy právě prožívaného nebo náladové zamýšlení nad nečekanými okolnostmi, svědomitá každodenní bilance střídá strohé jednověté popisy dne.

Do knihy jsem zařadila časté citace z korespondence. Na rozdíl od dnešní snadné komunikace na dálku byl v období první světové války nejběžnější – a často jedinou – možností dopis. Stal se nejen důležitým dokumentem o různých událostech, ale prozrazoval také mnohé o pisateli i adresátovi a charakterizoval jejich vzájemný vztah. Zejména pro dobu války je dopis důležitým informátorem nebo komentátorem.

Při koncipování celku byla pro mne hlavním kritériem autenticita. Jestliže existuje některá etapa v několika verzích z různé doby, zařazovala jsem znění nejstarší (někdy stylisticky neobratnější) s pocitem, že je nejautentičtější. Spoléhám na sílu osobního svědectví a výpověď dokumentů, ať jsou to fotografie, potvrzení, deníky, korespondence, mapy atd., které se vzájemně prolínají do té míry, že reprodukce místy přebírají funkci textu. Jediným doplněným textem v publikaci je životopis a několik spojovacích nebo vysvětlujících řádků v hranatých závorkách.

Požadavku autentičnosti jsem podřídila i všechny zásahy do textu: rukopis nebyl sjednocován ani stylisticky, ani jazykově. Údaje a názvy, často psané tužkou ve frontových podmínkách, jsem ověřovala; kde to nebylo možné, zachovala jsem původní znění. Bylo ponecháno například časté užívání zkratk, počestvování francouzských výrazů, jak si je vojáci upravili (například tranše atd.) i hovorová řeč – zejména v dopisech. Výrazy a citáty ve francouzštině jsou přeloženy v závorkách. Koncepce všech částí zůstala v původní podobě (například nejednotné datování záznamů a opakované začínání deníku). Jazykové úpravy jsou provedeny jen u omylů gramatických a stylistické změny jen na těch místech, kde by byla narušena srozumitelnost textu. Údaje k rukopisu – data a místa přepisu – psané většinou autorem, se vztahují jen na následující část.

Jsem vděčna osudu za to, že jsem se při přípravě prvního vydání knihy mohla s některými otázkami obracet na svou maminku, Natálii Preiningerovou, která se v obdivuhodné duševní kondici dožila sto čtyř let.

Je na místě, abych poděkovala za možnost vydání této knížky Československé obci legionářské, za vlídné poskytování odborných rad i studijního materiálu Historickému ústavu Armády České republiky i pracovníkům Vojenského historického archivu.

Toto nové vydání je doplněné o události posledních let a upravené podle připomínek k prvnímu vydání.

Milena Freimanová

1913–1920

Curriculum vitae do roku 1920

„Narozen 2. července 1895 na Král. Vinohradech, po vyjití pětileté obecné školy navštěvoval jsem v letech 1906–1909 nižší reálné gymnasium v Praze II v Křemencově ulici. Po dokonání 14. roce věku (povinné školní docházky) ponechal mne otec ve svém podniku (umělecký průmysl papírnický a ozdobnický), který jsem měl v dospělosti převzít. V té době, v letech 1909 až 1913, jsem navštěvoval kurzy Umělecko-průmyslové školy v Praze a v roce 1913 jsem odjel na obchodní zkušenou nejdříve do Vídně a později do Paříže. V Paříži jsem znovu navštěvoval tamější kurzy umělecko-průmyslové při Musée des Arts et Métiers. Po vypovězení války jsem zůstal ve Francii a do vlasti jsem se vrátil v lednu 1919 v hodnosti důstojníka naší armády.“ Co všechno obsáhla tato poslední věta prvního odstavce stručného životopisu! (Napsáno v roce 1940 po zrušení československé armády jako příloha k žádosti o vystavení studijního dokladu na reálné gymnasium v Kolíně; proto byl životopis zaměřený hlavně na otázky vzdělání.)

Přesto, že do Paříže přichází jako osmnáctiletý již po krátkém pobytu v učení z Vídně, je dosud velmi silně fixovaný na rodiče, na jimi vymezené úzké prostředí školy a domácí otcovy dílny v Praze. Rodinný okruh jeho dětství byl prodchnut zásadami a duchem tehdejšího pražského Sokola, ať již v názorech výchovy tělesné nebo duševní a vlastenecké. Také do Paříže jede vlastně prostřednictvím členů sokolských organizací. Po těžkostech úvodních dnů, spojených s hledáním práce a bydlení, brzy nachází mezi krajany prostředí obdobné pražskému domovu – prostředí pařížského Sokola. Oblast jeho studijních zájmů jej přivádí k poznávání zdejších bohatých sbírek uměleckých – galerií a muzeí – a za pomoci přítele trochu nakoukne také do pařížského života společenského; avšak nejbližší mu zůstává společenství krajanů; tím spíše, že se kolektivně a spontánně nejaktivněji projevuje při mobilizaci po vypovězení války. Aby byl v památný den odvodů v Invalidovně odveden, musí si přidat jeden rok – a pak již s krajany společně odjíždí na vojenský výcvik do Bayonne. I tady si celý kolektiv postupně znovu vytváří svůj domov. Podmínky jsou ztížené, ale zatím jsou spolu, zpívají stejné písně, cvičí své sokolské „devítky“ a udivují, ale současně si získávají celé město až po slavnou přísahu jejich roty Nazdar: „**Ve jménu volnosti, rovnosti a bratrství a v důvěře v republiku slibujeme, že budeme bojovat pro právo republiky a lidskosti až do posledního muže a do poslední kapky krve.**“ Radost, nadšení, disciplína, vlastenectví – tím získávají francouzské prostředí civilní a dokonce i vojenské, které je přijalo do svých řad.

Deníkové poznámky v Paříži bezradného chlapce se postupně mění. Na frontu do Champagne odjel už vycvičený voják, skromný, ale cílevědomý. To, že odjížděli společně, jim dodávalo síly. Už poznávali blízkost smrti, hrůzu zranění, bláto i špínu v podzemních dírách i nebezpečí noční služby na dostřel nepřítele, ale ještě pořád byli spolu – bratři a kamarádi – a proto v místech střídavého oddechu byli schopni si znovu vybudovat jakýsi svůj domov se zahrádkou zdobenou znaky českého lva a francouzského kohouta, s možností zpěvu a cvičení, s invencí vyrábět ozdobné aluminiové prstýnky z hlavic německých šrapnelových nábojů atd. Alespoň při takzvaném odpočinku byl to jejich domov – tím vzácnější, že zřejmě na dlouho již poslední. Přišel křest ohněm – doslova a do písmene: vítězný boj u Arrasu – statečné, ale krvavé potvrzování všech vlastností dobrých vojáků. V dopisech i v pamětech, v denících i svědectvích účastníků jsou popisy této bitvy, ve které rota Nazdar svým útokem snad až příliš rychlým a nadšeným se dostala do osudné izolace od ostatních bojových složek. Vyprávějí o tom knihy i brožurky různých autorů vydané k památce padlých (prvního důstojníka Václava Dostála, praporečnicka Karla Bezdíčka, starosty pařížského Sokola Josefa Pultra, tří bratří Kirchnerů, letce Hofmana), ale i sborníky „Československá legie ve Francii“ a pozdější rozborů a proslovy k význačným výročí této bitvy, na nichž se autorsky i redakčně Preininger podílel. Podávají svědectví velkého vlastenectví a kamarádství všech; z počtu 350 vojáků roty Nazdar zbylo jen 58 – ostatní byli zabiti nebo zraněni.¹

Deníkové záznamy L. Preiningra jsou datem bitvy u Arrasu 9. května 1915 přerušeny: byl raněn – příčný průstřel prsou – a další období nám osvětlují jen některé z dopisů posílaných spolubojovníky do nemocnice nebo pozdější vlastní literární zpracování. Již v červenci 1915 ocitl se Preininger jako svobodník na africké půdě. Služba v Cizinecké legii v Sidi-bel-Abbès a na saharském území v Colomb-Béchar byla přerušena jen krátkou úlohou tlumočníka u 1. srbské divize v Alžírú. Překvapivé přidělení do Afriky po opuštění nemocnice snad bylo na počátku zklamáním, ale tato poněkud zvláštní rekonvalescence po zranění se změnila ve tvrdé válečné poznávání, které rodilo lásku i nenávisť. Jak vidíme ze záznamů nových zážitků, africké období vojenské válečné služby, které trvalo do března 1917, bylo důležitým základem pro jeho dospívání a nalézání osobitého vnitřního charakteru vojáka. Zřejmě také z vlastních rozporuplných poznatků pramení po letech jeho hodnocení Cizinecké legie při účasti na oslavách jejího stoletého trvání v Sidi-bel-Abbès v roce 1931: „*Je známo, že Cizinecká legie za světové války svým zákonným statutem umožnila postavení pochodových*

¹ Poznámka editora: Rota Nazdar měla před útokem stav 289 mužů, z nich 42 padlo a na 90 bylo raněno, třetina těžce.

pluků cizinců ve francouzské armádě a zvláštním pochopením národních požadavků svých příslušníků umožnila utvoření základní naší vojenské formace, Roty Nazdar!“ V závěrečném písemném hlášení o pětidenních oslavách (26. května 1931) smířlivě poznamenává: „Cizinecká legie... dává těm, kteří si to přejí, nebo jsou nuceni súčtovat s minulostí, možnost vytvořiti si novou existenci...“

Na počátku roku 1917, kdy napsal, že je již ze zranění zcela uzdraven, snažil se Preininger zejména po zprávách o bitvě na Sommě z dopisů kamarádů dostat zpět do Evropy. Jeho žádost o návrat na frontu byla vyplněna povoláním na soluňskou frontu v dubnu 1917. Už při líčení cesty přes Středozemní moře jeho aktivita opět nadějně ožila a dále pak ve velmi podrobných autentických kalendářových popisech sledujeme složitá a nepřehledná bojová střetávání v horách krásného Řecká, jehož prastará kultura byla odedávna předmětem jeho velkého obdivu. Tato válečná etapa byla velmi těžkou zkouškou jeho fyzických i duševních sil. Boje, způsob transportu bojových prostředků i život vojáků samých na tomto úseku první světové války jsou zřídka tak podrobně popsány přímým účastníkem. Zakončení této balkánské frontové etapy v závěru roku 1917 bylo pro Preiningera náhlé: v nemocnici ve Verrii s těžkým onemocněním malárií – která ho potom trápila záchvaty už po celý život. Zakončení bylo o to těžší, že bylo provázeno pocitem marnosti a nelogičnosti v taktice válečného dění, tím více, že tento zápas jak s přírodou, tak s neznámým nepřítelem byl zcela vzdálený jeho vlasteneckým cílům zaměřeným k účasti na osvobození vlasti z rakouské nadvlády.

Po propuštění z nemocnice absolvoval v kritickém zdravotním stavu cestu z Řecká do Francie prostřednictvím polské armády a potom, po dovolené v Paříži, už konečně příchod k armádě československé – k 21. pluku v Cognacu. Opět mezi svými, rychle pokračovalo jeho uzdravování a účast na dalších bojích v Alsasku přes Terron k příměří uvedenému ve stručných denních poznámkách až 11. listopadu 1918. Ale od 7. března 1918, kdy byl slavnostně ustaven první český pluk, každý den jen suše zaznamenává vojenské akce až do konce války. Už bez komentáře a bez vlastních pocitů a dojmů. Po čtyřech letech se smrt a krutosti staly všedními událostmi, a snad právě proto působí toto vypočítávání nemilosrdně a drasticky – také proto, že dnes už víme, že to byly poslední dny této války: 7. září – bombardování plynovými střelami, 22. října – Terron, asi 30 mužů ztrát, 29. října – stále Terron, ztráty značné, 30. října – odchod z Terronu... mrtví 2, ranění 3... Jak daleko bylo jednání o míru a příslib nepřítel ze 13. října, že do 48 hodin opustí Francii, jak daleko byla radost 28. října doma...!?

Po takových čtyřech letech mohl tyto chlapce probudit už jenom pocit štěstí, a tak v prosinci čteme v deníku jen samé radostné události: vyznamenání

francouzským válečným křížem, návštěvu Masaryka v Darney, dekoraci Československým válečným křížem, jmenování důstojníkem a 27. prosince konečně – odjezd domů.

Slavný návrat francouzských legionářů a jejich přivítání v Praze popisuje Preininger ve vyprávění, které v přípiscích často komentuje událostmi pozdějšího života nebo poznámkami z let 1939 a 1940, paradoxů těžkého období posledního přepisu deníků. Vrátil se do Prahy k rodičům a hned v prvním poválečném roce byl jako poručík poslán ještě se svými druhy z války do bojů na Těšínsko a pod velením francouzských důstojníků na Slovensko proti Maďarům. Jeho deníkové komentáře těchto událostí se zachovaly vlastně ve dvojím znění: jednak jako služební zápis „Deník operací I. praporu 21. Čs. pluku z Francie na Slovensku“ 25. V. 1919–31. VII. 1919 (napsáno 25. srpna 1919; nyní ve Vojenském historickém archivu v Praze, sbírka osobních pozůstalostí, L. P.) s popisem vojenských dějů a zásahů, ale také v tomto znění osobním, s podáním vlastních zážitků a pocitů v pozdějším přepisu. Oproti záznamu bojových událostí v líčení mladého dobrovolníka z válečných let 1914–1918 je to už zkušenější pohled a z mírových podmínek, proto jednak vojensky odbornější, ale také kritičtější k vojenské kázní i k vojenským a bojovým drsnostem. 21. srpna 1919 se vrátil zpět do Prahy a rozhodl se pro životní dráhu důstojníka – 19. září podal žádost o aktivování. Byl přijat a již 25. října obdržel telegram, zvoucí ke zkoušce z francouzštiny, aby mohl být poslán na vysokou vojenskou školu do Francie.

„V letech 1919–1920 jsem absolvoval francouzskou vojenskou akademii v Saint-Cyru, předepsanou pro důstojníky z povolání francouzské armády. V roce 1923 jsem složil u Zemského vojenského velitelství v Brně s prospěchem velmi dobrým přísnou zkoušku z češtiny, literatury a vlastivědy (kulturní dějiny, občanská nauka) povinnou pro důstojníky, pokud neměli průkaz o složení středoškolské zkoušky dospělosti.“

Studium v Saint-Cyru absolvoval ještě v plné vazbě na období prožité ve Francii, s návštěvami svého skrovného válečného bytu, s posledními schůzkami s dívkou, která mu byla „marraine de guerre“, kmotřenkou a válečnou opatrovnici – marenkou. V deníkových záznamech poznáváme studijní řád francouzské vojenské školy i ctižádost a zodpovědnost, s jako se mladí důstojníci nového státu snažili plnit odborné úkoly. A byl to vlastně ještě také trochu sentimentální krátký návrat dospělého zkušeného „válečníka“ do chlapeckých let, což vyplývá i z jakéhosi mládeneckého loučení na zájezdu po jižní Francii. Po návratu do Čech se Preininger stal jako nadporučík instruktorem na Vojenské akademii v Hranicích, oženil se a od 6. října 1923 byl přemístěn v hodnosti štábního kapitána k pěšímu pluku 42 (jako velitel 2. roty) do Terezína.

M. F.

Jak jsem šel do světa

Otec píše panu Fr. Kynclovi do Paříže:

Milý bratře!

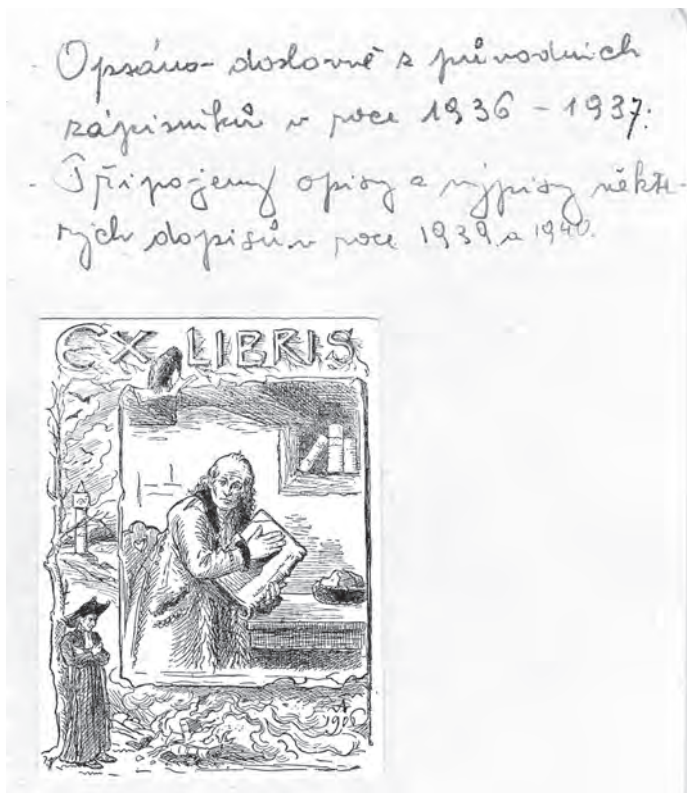
S doporučením bratra náčelníka dr. Jind. Vaníčka obracím se na Tebe s prosbou, zdali by Ti bylo možno pro mého syna, který jest vyučen řemeslu knihařskému, zaopatřit místo ve větší dílně v Paříži. Hoch chodil do střední školy, umělecko průmyslové školy, řemeslu se řádně vyučil, umí ručně i lisově zlatit, ořízky máčené (tj. mramorové) i zlaté, škrabové papíry a poslední dobou navštěvoval kurs knihařský, takže plně své řemeslo ovládá, nyní jest ve Vídni zaměstnán. Rád bych jej dostal do Paříže, by svoje vědomosti mohl lépe uplatnit a sebe více zdokonalit, aby pak mohl se platně v Praze dílny mojí ujmouti.

Žádal jsem bratra náčelníka (jsemť členem Pražské jednoty a syn můj též jest členem sokolským) o radu a on mi řekl, bych se jeho jménem na Tebe obrátil a že mi budeš hleděti moji prosbu plně vyhověti.

Prosil bych Tě ještě jedenkrát o laskavou Tvoji pomoc, syn bude Ti za to poděčen a já též bych se Ti plně odvděčil. S bratrským pozdravem

Tvůj oddaný Lad. Preininger

18. 9. 1913

J. F. Kyncl – Ladislavu Preiningerovi st.²

Milý bratře!

Paris, le 25. fbre 13

Na Tvůj ct. dopis ze dne 18. t. m. informoval jsem se na několika místech a mohu Ti sdělit následující.

Bych snad Tvému synovi místo zaopatřil předem – to je věc nemožná, neb každý chce přece vždy dotyčného dříve viděti; ale v tom případě, že by přijel, pak mu rád pomohu místo najíti.

Jak mi bylo sděleno, byla by zvláště nyní doba příhodná, neb počátkem škol i práce v dílnách začíná, tak že by dosti brzy se umístil.

V pádu, že by přijel, ať jen mi předem napíše, já mu pak ochotně přijdu naproti a co budu moci, proň rád udělám.

Jsem plně přesvědčen, že zde dlouho bez práce nebude, nyní nejvýše několik dnů.

Přál-li by jsi si ještě snad nějaké podrobnosti věděti, pak stojím Ti ochotně k službám. S bratrským pozdravem Fr. Kyncl

44 rue de Trévis Paris

Otec synovi (na rubu předešlého dopisu):

Milý Ladiku!

I. Po obdržení tohoto psaní dej výpověď v sobotu, když dopis dostaneš v poledne, vpádu-li večer, tak ihned v pondělí ráno, než nastoupíš práci, dej výpověď, ale

Poznámka 2 až 9

Psáno po mnoha letech (v roce 1939) jako doplněk předcházejícího torza deníku a k zachování vzpomínek, pokud ještě jsou v živé paměti.

² Když otec za mého pobytu ve Vídni pomýšlel na to, že mne pošle do Paříže, již ve svém – u nás vžitém – nadšení považoval za vrchol všeho a ráj země, sháněl informace všude, kde to bylo možné. Především však v Sokole, kam celý svůj život náruživě chodil. Přirozeně se také obrátil o radu na tehdejšího náčelníka pražského Sokola, dra Jindřicha Vaníčka. Ten znal dosti dobře pařížské české prostředí ze svých zájezdů sokolských. Připadl na Františka Kyncla, bývalého organizátora pařížského Sokola, a dal mu jeho adresu. Otec mu napsal a obdržel odpověď. Otec F. Kyncla byl též kdysi knihařem a on sám byl velmi čilým obchodním zástupcem v oboru hedvábnickém a vydělal si pěkné peníze. Pracoval velmi činně v pařížském Sokole, byl snad i členem jeho výboru a byl také starostou jednoty v Argenteuil u Paříže. Velmi hbitý človíček, světa znalý, znal dobře německy, francouzsky i anglicky, neboť byl jistou dobu v Londýně. Měl dobré srdce a pomohl každému, kdo pomoci potřeboval. Žil vždy dosti široce, haléře nešetřil. Měl veliké známosti ve všech koutech Paříže a všude byl rád viděn pro svoji usměvavou tvář s kučeravou hlavou a řeč vždy vtipnou. Jistě byl úspěšným obchodníkem a jen jsme se divili, proč se nehleděl osamostatnit. Strávil jsem s ním mnoho večerů, jež prožíval ve svých známých „barech“, kde jsem ho vždy našel. Těsně před vypuknutím války přijel otec ke mně do Paříže a milý K. jej svědomitě provedl a i do Versailles a Fontainebeau jsme zajeli a pomohl nám nezištně. Také u moře v Le Havru s otcem byl a pak jel zároveň s otcem do Čech.

takovou, jakou máš ujednanou, když Ti přijme týdení, tak týdení, jinak 14dení – okamžitou nedávej.

II. Poptej se strejčka, aneb ať on jde s Tebou na dráhu a zeptá se na spojení Vídně do Paříže – a na cenu dráhy.

III. Odepiš, mnoho-li máš peněz totiž, jest-li Ti něco zbylo z dřívějšíka.

IV. Odpověz bratru Kynclovi na tento dopis, že přijedeš, já mu též budu psátí.

V. Mám ještě poličeno na místo v Berlínu, to dosud odpověď nemám, tak myslím, že v úterý budu míti odpověď, proto zatím bratru Kynclovi Ty nepiš, když

Paris, le 25. 7. 1913

Milý bratře!

Na Frig. st. dopis se čte 18. t. m. informoval jsem se na někoho ka místoek a mohl Ti sdělit následující:

Bych snad Tréman synovi místo začít předem – to je hrůza nemožná, neb každý chce přece něco sbl. svého dvíre vidět; ale v tom případě, že by přijel, pak mu rád pomohu místo najít.

Jak mi bylo sděleno byla by asi vše mým stěra přehledná, neb pečlivě jsem si práci v dílnách začíná, tak se by dosti brzy se umístil.

U řádu, že by přijel, at' jom mi předem napíše, já mu pak ochotně přídru naproti a ce budu moci proň rád uoklám.

Jom plně přesvědčen, že zde dlouho bez práce nebude, nym' nejvíce několik dnů.

Přál-li by jom mi ještě snad nějaké jiné brat. Tréman, pak stojím Ti ochotně k službám.

I brates bym pozdraven
Fr. Kyncl
44, rue de Trévise – Paris

Dopis F. Kyncla L. Preiningerovi st. 25. 2. 1913.

bys chtěl do Berlína, když ale chceš radši do Paříže, tak mu piš, ale přes Prahu bys nejel, to by jsme se neviděli o svátcích. Já ale bych Ti byl radou Paříž, jen to že snad v Berlíně pojedíš na jisto, neboť pí Veselé jest bratr dílovedoucím v knihařské dílně a ona by mu psala, zdali nemá tam pro Tebe místo. Tak mi nezapomeň odpověděti na tyto otázky: I. Jakou jsi dal výpověď, II. cenu jízdy a kdy přijedeš do Paříže (ze soboty na neděli), III. peníze mocli, IV. zdali jsi psal br. Kynclovi a co?, V. zdali Berlin, neb Paříž. Výpověď ale rozhodně dej.

Naríkáš, že Ti nepíšem, vždyť jsme Ti poslali v úterý něco na zub. Ta Vídeň jest ale v našem oboru podařena. Ještě než pojedíš z Vídně, tak se podívej

Otec synovi

Milý Ladíku!

I Co plánuješ tohoto psaní? Dej výpověď v sobotu když píšeš dostaneš v pondělí a vřadit věci tak a hned v pondělí ráno než nastoupíš práci dej výpověď ale takovou jakou máš uzjednanou když si přijmeš týden tak týden jinak 14 dní s kamzítem nedávěj

II Coptej střezka orbi at an jole o tebou na drahu a co se na spojeví vídeň do Paříže a cenu drahy.

III. Dolepis mněholi nás pones totiž jestli si něco bylo s drinežka.

IV. Odpověz bratru Kynclovi na tento dopis se přijedeš já mu též budu psati.

V. Máš ještě poličerů na místo v Berlíně to dovedl odpovědi nemám tak myslím se v úterý budu mít odpověď proto satim bratru Kynclovi ty nepiš když bys chtěl do Berlína, když ale chceš radši do Paříže tak mu piš, ale přes Prahu bys nejel to by jsme se neviděli o svátcích.

Já ale bych Ti byl radou Paříž jen to že snad v Berlíně pojedíš na jisto neboť pí Veselé jest bratr dílovedoucím v knihařské dílně a ona mu psala zdali nemá tam

Dopis otce synovi do Vídně 26. 9. 1913.

k Nedomanskýmu, jest proti burse – a dílny má u Vídeňky IV/1 – 15 Vienstrasse, v Schönbruně do Palmehause, Rathauskeller, do Kapucínského kostela, kde jsou císařské hrobky, a do Gewerbemuseum.

Jednu smutnou novinu Ti musím sdělit, že náš starý Maník nám zhynul, jest zakopán na dvoře a zasazen naň ten smrček ze Sázavy.

To budeš rád, že z té krásné Vídně půjdeš, vid', já Ti vidím do duše, jak si vejskneš. Snad pán Bůh dá, že budeš míti tam lepší štěstí. Měl jsem insert na učně a hlásilo se jich tolik, že jsem je nemohl všechny přijmouti, tak jsem nevzal žádného a nechal si zas toho chytrýho Jarosl.

Mají v dílně dělníci i p. mistr zástěru aneb pláště neb, jsi jen Ty v plášti a jak na to pohlíží? Když pojeděš teď pryč, tak koš si vezmeš sebou do vlaku. Proč jsi si nevzal lahvičku na tu barevnou vodu, to jsi ještě neviděl.

Když píšeš psaní, tak nezapomeň psáti DATUM. Tak mi pěkně napiš na všechny moje otázky, ale brzo, bych měl psaní nejdéle v pondělí 29. 9. zde. Nezapomeň přáti v neděli strýci.

Končím své psaní a všechny Tě vespolek zdravíme a těšíme se na Tvoje psaní, neboť vždy naň čekáme, co zas nám budeš nového psáti.

Srdečně Tě zdraví Tvůj otec.

26. 9. 1913

Na zkušenou do Paříže

*Se sokolským pozdravem na rtech
započato ve Vídni*

Vídeň, 4. října 1913

Tedy je to již jisté. Ve středu v 7,40 hod. pojedu do Paříže. Tatínek píše, že pošle 70 k, maminka rovněž něco přidá, a jedu! Dráha stojí 61,40 k. Naši drazí dávají vše, co mohou, bylo by nevděkem zklamati jejich naděje.

Dnes v sobotu dal jsem výpověď svému nynějšímu chleboďarci, vyplatil mi královských 14,52 k a do knížky napsal: „2/9 – 4/10 1913. Inhaber dieses Buches hat nach neben bezeichnahe Zeit bei mir beschäftigt und ist gesund auf eigenes ersuchen entlassen. K. Moravec, Vien 4/10. 1913“.

Má mnoho práce, v úterý musí odvésti velkou objednávku nějakých asi 6000 židovských biblí, slíbil jsem mu pro potěšení pohled z Paříže a šel jsem.

Zaplat' Bůh, budu se lehce loučiti s Vídni. Dva příjemné body tu byly, jednak Sokol, kde cvičili jsme ve staré bývalé maštali, a pak stará teta, tuším babiččina sestra, dobrá babička s rodinou, ale již dosti povídenštěnou. Bydlel jsem tam u mladých lidiček, blízko Prátru a celkem dobře u nich bylo.

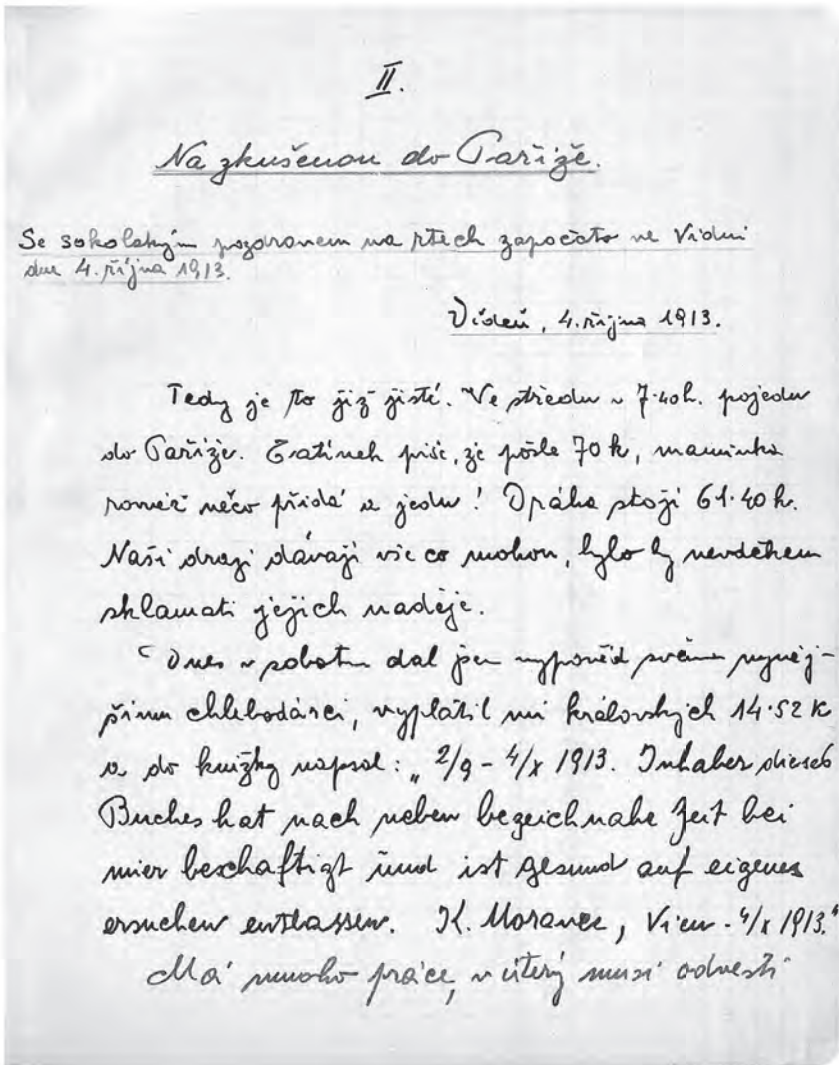
Píši do Paříže bru Kynclovi, na něhož mne doporučil br. náčelník Vaníček, a oznamuji mu o svém příjezdu. A ve středu neb ve čtvrtek uvidíme!

Halóo --- Paříž!!

Ještě Vídeň, 5. října v neděli

To je práce! Ráno byl jsem se koupat, to je 20 kr. (tím jsem ušetřil 4 kr., protože jsem si tam vypral dva kapesníky). Poté jsem šel do rakouského umělecko-průmyslového muzea a pak přes městský sad domů. Obědval jsem doma u uzenáře koupené maso (20 hal.). Ačkoliv mohl jsem přece jen jít k mému uzenáři (koňskému), ty řízky, jež tam někdy jídám s bramborem, jsou výtečné a ne drahé. A chodějí tam dobří lidé, i úředníci. Musím však šetřit, takovou cestu mám před sebou a tatínek mne příliš podporovat nemůže! V poledne došel právě z domova balík. Máti dobrá, posílá i jídlo na cestu a oznamuje, že v pondělí u tety Vrkočové budou peníze, a sice od otce 75 k a od ní 20 k. Po zaplacení dráhy zbude mi tedy 32 k.

Je to málo, ale co dělat, musí stačit. Nyní mám na hotovosti 9 k, z toho třeba za boty, prádlo aj. zaplatit 8 k, zbude 1 k.

Ukázka z deníku přepsaného v letech 1936–1937.

V psaní naši hubují, že dostávají pozdě moje psaní. Za to však nemohu, že se v Brně pošta prý zdržuje. Z Paříže ještě odpověď nedošla.

6. října, v pondělí

Předposlední den a noc ve Vídni. Ještě budu jednou psát odsud domů a pak zase až z Paříže. Dnes jsem byl naposledy v Sokole. Po cvičení mne předvolal br. náčelník před šik a oznámil všem můj odchod. Poděkoval jsem za vlídné přijetí a slíbil o sobě zprávu.

Dopoledne jsem byl u tety pro cestovní pas a poprosil, aby pro mne přijali peníze. Pak jsem šel do kapucínské císařské hrobky, ale neodnáším si odtud jiný dojem, než že lidská sláva, plní tráva a něco o zbytečně vyhozených penězích. ... po návratu domu zabalil jsem si s pomocí kamaráda zavazadlo a napsal některé potřebné francouzské výrazy a tím jsem s veškerou přípravou hotov.

Z Paříže stále nic nedošlo. Také tatínek mi napsal několik pokynů. Nyní mne již od cesty nic nezdrží. „Kupředu, zpátky ni krok!“

7. října, v úterý

Vše připraveno, peníze rozměněny, zítra ráno jedu vesele a zdravě do Paříže! Dnes jsem se mnoho naběhal, jen ale když vše šťastně dopadlo!

9. října, ve čtvrtek

V Paříži!

Při příjezdu mám na hotovosti 28 frs 90 ctm.

Paříž, 11. října, v sobotu

Jsem tedy v té vytoužené Paříži. Přes Německo jsem jel plný den a noc. Nejhezčí krajina byla v Bavorsku. Clo jsem neplatil žádné a byly dvě prohlídky, na rakouské a francouzské hranici. Do Paříže jsem dojel dne 9. ve čtvrtek ráno. Na nádraží mne očekával br. Svoboda, bývalý náčelník zdejšího Sokola, poslaný tam br. Kynclm. Poznal mne podle amerického papírového praporku, který jsem, podle úmluvy, držel v ruce. Posadil mne do taxi a dovezl do hotelu „U dvou Amerikánů“ v rue Geoffroy-Marie³ a tam mne ubytoval. Mám sice nejlacinější pokoj za dva franky denně, ale nemohu zde dlouho zůstat, nemám na to dosti peněz. Prý se zde bydlí jenom v hotelích. On sám, zaměstnáním obuvník, bydlí tu rovněž a platí 25 frs za měsíc bez světla. Br. Kyncl, který je obchod. zástupcem nějaké hedvábnické firmy, též bydlí v hotelu nedaleko odtud. Večer jsem se s ním sešel a ujistil mne, že práci najdu velmi brzy a že mi v tom pomůže. Byl starostou a tuším také náčelníkem Sokola někde blízko u Paříže. Domu jsem poslal tři lístky.

³ Hotel U dvou Amerikánů měl starou českou pověst. Byl kdysi v českém majetku (p. Jelinek) a zásadně každý Čech nově příjezdící do Paříže, se tam ubytoval, než si našel lepší bydlo. Tehdy již patřil jakémusi Švýcaru, který však tradici dále udržoval. Byl to hotel drobných lidí, dělníků, zřizenců a umělců. Poslední poschodí bylo obsazeno námi, tj. byl jsem tam já v malé mansardě (podstřešním pokojíku) a vedle měl svoji obuvnickou dílnu br. Svoboda, takto náruživý Sokol a mudrlant před Bohem. S ním pracoval br. Novák, klidný a bystrý člověk. ... Pokojík byl malý, právě pro postel, skříň, stůl a umývadlo. Platil jsem málo, asi 25 frs měsíčně, tedy asi 1 frs denně: bylo to ale ještě dosti na člověka nejdříve bez výdělku a pak s výdělkem 3–4 frs denně.

V pátek dopoledne jsem byl s br. Svobodou⁴ u dvou mi doporučených firem, velkých a starých umělců, knihvazačů. Jsou to mr Gruel a Bouchétier. První má elegantní závod pařížský pro nás zcela nezvyklý. Když se k němu přijde, nepoznává se hned, kde vlastně jsme a co se tam prodává. Samé koberce a mramor. Vedoucí s politováním mne odmítl a dal odporučení na Syndicat.

M. Bouchétier je závod téhož druhu. Tam dostal jsem stejnou odpověď. Přijme prý mne, ale asi za 4 neděle. Zatím si ovšem musím něco najít, abych mohl žít. Zdá se, že oba závody je noblesa a velcí umělci.

*Pařížský Sokol – budoucí dobrovolníci na jaře 1914 u bra Hofmana.
Ve středu stojí náčelník J. Pultr, uprostřed ležící L. P.*

⁴ Ruda Svoboda byl poctivý příslušník ševcovského cechu a horlivý cvičitel pařížského Sokola. Pracoval se svým přítelem K. Novákem v podkrovní dílničce hotelu U dvou Amerikánů. Byli to pilní lidé a znamenití obuvníci. Do zvuků jejich kladívek často zaznívaly české písně a hádky o osudu vlasti. Český švec měl stejně jako krejčí, kožešníci a číšníci tu nejlepší pověst v zahraničí a zvláště v Paříži. Od milého Svobody jsem měl první své polobotky, které však jsem mu, bohužel, musel vrátit, jelikož jednak jsem je nemohl zaplatit, jednak mi byly příliš malé, neboť nebyly šity na moji nohu a koupit jsem je chtěl jen proto, že mu, nevím z jakého důvodu zůstaly. Oba slavní ševci pracovali na zakázku a úkolově pro jiné větší „domy“ a zvláště pro jiného českého mistra bra Zahrádku, který měl již několik let v Paříži dobře prosperující dílnu. I tato dílna v rue Buffault se zapsala slavně do naší historie při vytvoření našeho státu. Zdeněk Zahrádka – dnes jednoruký – (ztratil pravici na soluňském bojišti) je ředitelem kanceláří v pražské Obchodní a živnostenské komoře. Ruda Svoboda byl v posledních letech vrátným či zřízencem na našem pařížském vyslanectví a K. Novák pracuje tuším kdesi v Paříži dále.

Odpoledne jsem si prohlédl museum v Louvru. Večer pak jsem šel se 2 bratry poprvé do Sokola.⁵ Br. Kyncl nepřišel. V Sokole mne br. náčelník Pultr přivítal a ptal se hned, mám-li práci a byt. Na moji zápornou odpověď mi naznačil, že od téhož oboru jsou tu dva Poláci, kteří jistě mi poradějí. Náčelník mne pak představil všem před šikem a zařadil do 2. družstva. Mají tu pěknou tělocvičnu, která patří nějakému tělocvičnému ústavu a platí se 45 frs měsíčně nájmu. Cvičí se 2x týdně. Napoprvé jsme měli skok, hrazdu a koně. Sešel jsem se tu s jedním hochem, Riantem, se kterým jsem cvičil v pražském dorostu. Je tu rovněž na zkušené, jeho tatínek má v Praze velký krejčovský závod. Bylo to proň velké překvapení. Domluvili jsme se, že budeme bydlet společně. Platí pouze 10 frs měsíčně. Hned se zeptá a již v 7 hod. večer to budu vědět. Také by věděl o zatím-ním místě, a sice podávat do tiskařského lisu. Bylo by to dobré, než mne vezme Bouchétier. Jeden z těch Poláků, který ke konci cvičení přišel, dal mi dvě adresy partiových závodů, kde ovšem málo platí. Bylo by to asi 5 frs denně, ale pro začátek by to též bylo dobré.

Poděkoval jsem mu a ujednal jsem si s jedním bratrem, že nebude-li pracovat, půjde tam se mnou. Měl přijít o 1/2 10, nepřišel, tedy pravděpodobně pracuje.

Jakáž pomoc, nějak to se mnou dopadne. Záleží nyní na bru Kynclovi, aby splnil, co slíbil. Již abych měl byt a místo. Počítal jsem to a stačily by mi 3 frs denně pohodlně. Včera jsem obědval za 1,10 frs a kávu za 2 sous. Dnes v sobotu v 11 hodin mám na hotovosti 24 frs 15 ctm. Při mém příjezdu do Paříže jsem měl 28 frs 90 ctm. Byt mne stál 7,50 frs (totiž tolik budu platit), utratil jsem 4 frs 75 ctm, a mám tedy vlastně jen 16,65 frs.

Tak tedy si stojím, jak bude dál? Dluhy nemám.

⁵ Cvičilo se tehdy v podnájmu u jisté soukromé tělocvičny (gymnase) za radnicí směrem k Bastille. Na naše poměry notně primitivní; představme si sál asi 20–40 s krátkou galerií a uprostřed jakás bazénová nádrž s okrajem snad 4–5metrovým. Místo vody je písek s pilinami jako doskočiště a cvičiště, které má mírniti pády a sloužiti pro lehkou atletiku a zápas. Snad je to praktické, laciné, ale ne příliš hygienické. Taková je většina francouzských tělocvičen. Chodili jsme tam 2–3krát týdně a mládí a nadšení nás tu činily šťastnými. V létě bylo lépe, ovšem jen pro neděle a volné dny. Br. Hofman si najal malý pozemek kdesi u Marny a tam jsme řádili na trávě a byli nejšťastnějšími lidmi na světě. Chodit do tělocviku v Paříži nebylo maličkovit, uvědomíme-li si ohromné vzdálenosti a různorodost života členů. Bylo k tomu třeba notné obětavosti a sebezapření. Náčelníkem byl br. Josef Pultr, náhodský synek, takto menší zaměstnanec v kterémsi úřadě. Těžce se životem probíjel. Měl známost se španělskou dívkou a vzal si ji před odjezdem na frontu v Bayonne. Padl 9. května u Arrasu, do boje šel dobrovolně, neboť jakožto pomocník proviantního poddůstojníka do útoku nemusel. Poznal jsem po válce v Čechách jeho rodiče a sestry. Starostou byl starší muž, povoláním kožešník, br. Smutný. Při vypuknutí války zmizel z Paříže do Španěl, vrátil se však a vstoupil do vojska. Byl pak překladačem v jednom zajateckém táboře. Po válce zase byl starostou Sokola.

Pak jsem byl u Eiffelovy věže a coural se až do 9 hod večer po Paříži, především proto, abych ušetřil na světle. Zítřka se mám podívat na tři místa po práci. Je to ale vše jen naděje. Konečně uvidíme, nějak bude. Utratil jsem 3,70 frs; mám ještě 20,45 frs, za byt mám dát 6 frs, zbude mi pak 16,45 frs, uschováno mám 17 frs a při sobě mám 3,45 frs (80 ctm mám ve značkách na kávu).

Pak jsme si ještě zaspívali a vzpomínali do 11 h. v noci na lepší časy.

13. října, v pondělí

Dnes mám čtyři naděje na místa!?! – Prozatím to byly skutečně jen naděje a již mám skutečně takové Paříže dost. – Jeden posílá k druhému a nic do toho. Ani najíst se pomalu nebudu smět. Psal mi tatínek, stará se, pracuje bez únavy tolik let a já tu při prvním nezdaru klesám!! Ne!

Měl jsem 20,30; dnes jsem utratil 2,50 frs, na hotovosti mám 8,80 frs, z toho jsem půjčil 7 frs a na úterý mám 80 ctm (v rak. měně mám 2 frs), dluh za byt 10 frs, celkem mám 17,80. Bude třeba si vypůjčit asi 10 frs.

Piši o půl dvanácté v noci a pomoz Bůh!

Milý Ladíku!

11. 10. 1913

Již s toužebností jsme čekali Tvůj dopis, jak jsi se dostal do Paříže. Že jest tam draho, mě nepřekvapuje, ale to bydlení, jiná země jiný mrav. Že jsi celý rozčilený, pochopuji, neboť ten ruch musí býti hrozný, ten na Tě tak působí, jen aby dal Bůh a dostal jsi brzo místo, pak již vše Ti půjde snáze a Tobě bude vše pak cennější, ono s plnou kapsou se hezky jde do světa, ale také pak to není člověku tak milé, jak když něco zkusí. Jseš hoch mladý a čilý, tu Ti nebude nikdy zle, neboť s myslí veselou člověk na světě nejdál dojde, jen čile a vesele, to se mi líbíš a jsem pak s Tebou úplně spokojen a ne naříkat jako ženská. Je pravdou, že si člověk rád postýská, když má ke komu, a je to hezké od Tebe, že se se vším svěřuješ, jest mi to velice milé, jen buď stále takový, já Tě nenechám klesnouti, vždyť Ty to dobře víš, že co je mého možného, že pro Vás vše učiním, podívej se, já musím stále se tím životem prodírat, jen abych vše pro Vás zachoval, až přijdeš domu, pak Ti to bude vše milejší a Ty budeš čilejší. Psaní tyto se budou křížovat, neboť když pošleš psaní ve čtvrtek, tak my jej dostanem až v sobotu, tj. třetí den. Až budeš psáti, tak to nám popiš ten život Pařížský, tam musí být krásně. Jakmile dostaneš místo, ihned piš. Známký na odpověď Ti poslati nemohu, neboť naše neplatí. Jinak psát Ti nebudu, neboť již sám víš co a jak, jsem s Tvým chováním doposud úplně spokojen a hochu velice mne to těší, že jsi tak hodný, jen buď stále takový a já na Tě nezapomenu. Srdečně Tě zdraví a toužebně čeká Tvoje psaní, že již máš místo.

Nazdar Tvůj otec.

Milý Ladíku!

Jsem ráda, že ses dostal šťastně do Paříže, neb nebylo chvíle, by sme na Tě ne-
vzpomínali, jeli jsme myšlenkami s Tebou. Teď když dá Bůh, dostaneš místo, tak
se zase uklidníš, neb věřím, že jsi celý rozčilený, ten ruch a trochu starosti to věru
Ti de hlava kolem. No doufám, že vše dobře dopadne, jen buď veselý a čilý, tak vše
lépe se snáší. S tím bytem se ti snad podaří chytit něco levnějšího, až přijdeš mezi
Sokoly. Musíme doufat v lepší časy. Srdečný pozdrav a políbení matka.

14. října, v úterý

Zase ještě nic, ale do konce týdne musím již něco sehnat!

Utratil jsem 2,10 frs. Mám ještě 13,70 frs, ale jsem 12 frs dlužen za byt. Ra-
kouské již ani nepočítám, nechci je měnit.

Otec píše do Paříže 15. října 1913:

... zatím přijmi, co bude, abys se snad moc nezadlužil, neboť by to byl pro Tebe
později kámen úrazu... velmi mne těší, že jsi v Sokole spokojen, buď stále hodný
a drž na sebe, neboť Paříž je krásné město, ale choulostivé, proto hochu dej pozor
na sebe. Kéž Bůh dá, abys se brzo uchytil... Uchytiš-li se, pak na Velikonoce v r.
1914, budu-li živ a zdrav, podívám se tam. Budu si již na cestu šetřit, celou zimu
nepůjdem nikam, ostatně do té doby je ještě daleko...

Psaní své končím. Takto jsi zdrav, nic Ti neschází, (vyjma peněz, vid'), nu ně-
jak to s nimi také dopadne. Pro tak mladého hochu není zle, má-li trochu nouze,
nespustí-li se. Stále na Tě vzpomínáme, není chvíle při práci, abychom o Tobě ne-
mluvili.

Maminka má též strach, abys se v Paříži nezkazil, tak hled, abys byl stále, jako
jsi odejel z domova.

Srdečně Tě zdraví a na Tvoje psaní se těší

Tvůj otec

15. října, ve středu

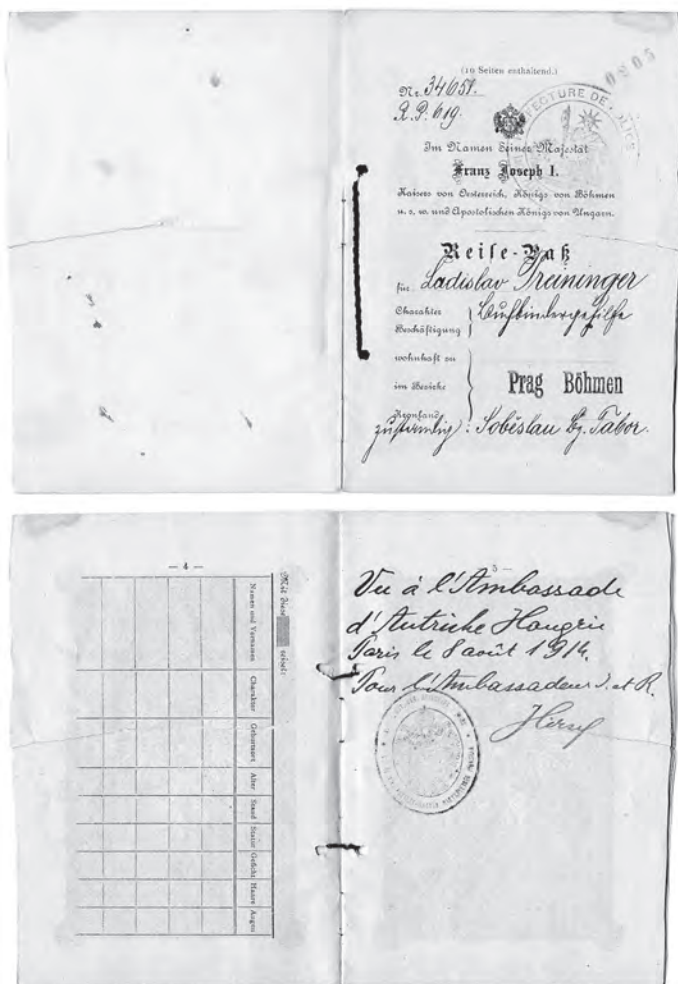
Zase nic, vše selhává hlavně proto, že neumím francouzsky. Peníze dochá-
zejí. Tento týden budu ještě hledat sám, pro příští slíbil, že půjde br. Kyncl se
mnou, a nepůjde-li to, pak budu hledět si vypůjčit asi 75 frs a pojedu do Ně-
mec, až si ušetřím, dluh splatím.

Na hotovosti mám 2,75 frs; utratil jsem 3,95 frs, za byt jsem dlužen 14
frs, zbývá mi 9,75 frs. Za 7 dní jsem utratil 17 frs, tedy denně průměrně
2,40 frs.

Těžce si stojím. Myslím, že kdyby nebylo toho, že jsem jel do Paříže za vzdě-
láním a zkušenou, dělal bych již kdesi na Seině nádeníka.

16. října, čtvrtek

Jednu starost mám z krku a sice byt.⁶ Mám pěkný pokoj za 25frs měsíčně, jen ještě třeba peněz k zaplacení nájmu. A hlavně možnost výdělku na to. V úterý půjde Kyncl se mnou a to je má poslední naděje. Jinak budu přece muset

Roztržený rakouský pas vystavený 7. dubna 1913.

Na páté stránce potvrzení rak.-uher. vyslanectví v Paříži z 8. srpna 1913.

⁶ Dohovořil jsem se s přítelem Riantem, který pak se mnou společně najal mansardu v rue Vivienne, v domě jednoho kožešníka. Tam za prázdný pokojík jsem platil tuším asi 10 frs měsíčně. Kdesi jsem si koupil starou postel s matrací, stůlek a židli, a tak jsme žili. V zimě to bylo dosti nepříjemné. Jako všude v Paříži byl tam otevřený krb, v němž se topilo tak, že na podložku se udělal oheň z dřevěného uhlí, a bylo teplo jen tomu, kdo byl v nejbližší blízkosti. Spali jsme na jedné široké posteli a žili, jak se dalo.

jít na hrubou práci, chleba nutí! Večer se jdu podívat na Montmartre (Moulin rouge, Chat noir, Cies, l'Eufa). Ale jen na zevnějšek, dovnitř půjdu jindy, až na to bude.

Útrata 2,75 frs; dluh za byt 14 frs. Ještě mám 7 frs, jež jsem půjčil, jinak „sous“. Do nového bytu jsem se nastěhoval dnes ráno. Píši o půl dvanácté v noci.

17. října, v pátek

Dnes jsem bez jediného sous v kapse, mám sice ještě oněch 7 frs, ale ty jsem půjčil těm, kteří neměli již v úterý co jíst. Včera tomu bylo týden, co jsem přijel do Paříže. Z domova mi došly „Sokolské Besedy“. Psaní žádné! Naděje na práci, že ji totiž sám najdu, není...

Právě mi píše otec, že přijede příští Velikonoce. Mám se tedy na co těšit!

Přišel jsem ze cvičení. Měli jsme žebřík, různosti a kruhy. Celý dnešní den mne živil br. Rud. Svoboda, budu muset se mu odvděčit, až přijdou lepší časy.

19. října, v neděli

Vše se obrací pomalu k lepšímu. V sobotu mne br. Kyncl seznámil s jedním bratrem, který v pondělí půjde se mnou po místě. Také sám mi půjčil 25 frs, mám tedy nyní 32 frs. Po útratě za jídlo, petrolej aj. zůstalo mi však již jen 20,70 frs. Do středy doufám vše bude dobře. Byl jsem dnes v zoologické zahradě.

Zase jsem se jednou pořádně najedl, příští dny však třeba vystačit se 2,50 frs denně.

20. října, v pondělí

Konečně mám místo, a sice u p. Dax v rue Vaugirard 159. Je to podobný závod, jako byl vídeňský Moravec. Mnoho chuti do takové práce nemám, což ale naplat, jíst je nutno. Pro takovou práci jsem do Francie nejel.

Starý Dax mne přijal zatím jen na zkoušku, jak prý se s ním dorozumím – to tedy ještě v poledne poletím.

No, nějak bude!

Dne 19. t. m. jsem měl 20,65 frs, půjčil jsem 5 frs, mám 11,95 frs; utratil jsem 3,70 frs.

Jdu spát v 11 h. a zítra vstát v 5 hodin!

21. října, úterý

První den v zaměstnání. Pracuji u řezacího stroje. Je to dřina a nemám chuti tu zůstat dlouho, snad jen do příští výplaty. Abych přišel včas do díla, musím ráno vstávat v 5 hodin. Je to dosti daleko, až na druhém konci Paříže.

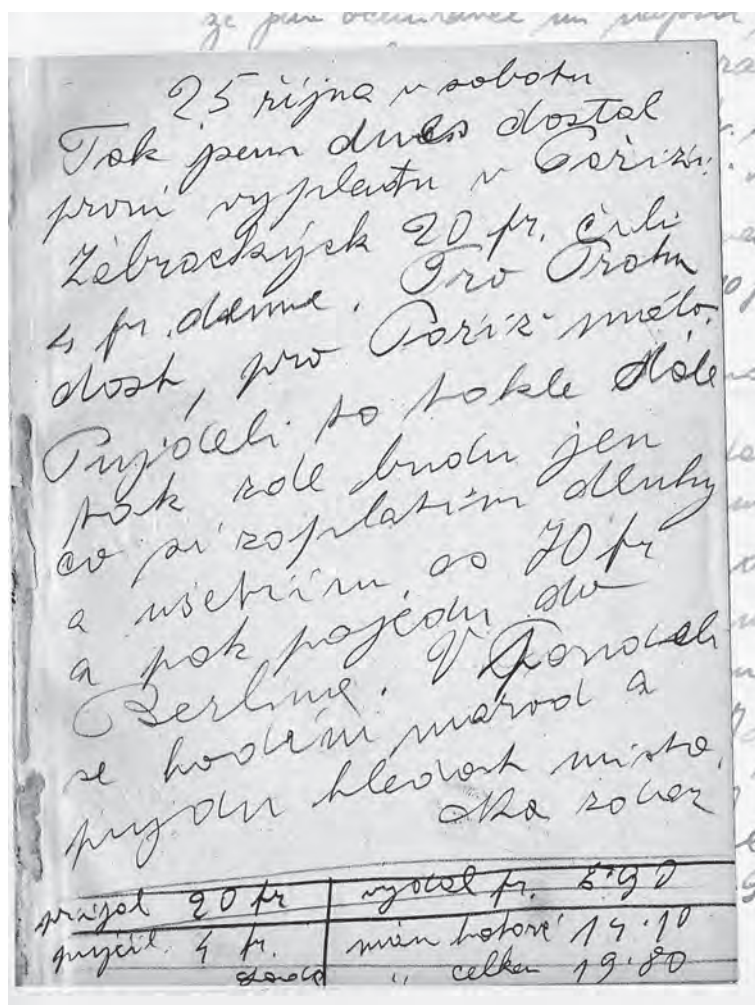
Na hotovosti mám 7,15 frs a s 5 frs, jež jsem půjčil, to činí 12,15. Dnes jsem utratil 4,80 frs.

22. října, ve středu

Druhý den práce. Jsem řezačem, tedy začínám od piky. Už kdybych byl raději zase venku. Jsem nucen ráno vstávat v 5 hodin, abych byl včas na místě. Na jízdu „metrem“ zatím ještě nemám. Večer chodím do kursů uměl. průmyslu a kursů franc. jazyka. Tak jsem v posteli denně kolem 11. hodiny.

Dnes jsem utratil 3,85; v majetku mám 8,30 frs (z toho jsem půjčil 5 frs).

K tomu jím tu jako nevázaný.

Zápis z 25. října 1913 v původním deníku.

24. října, v pátek

Dnes jsem celý den nejedl, neboť již nemám ani sous. Bylo mi včera již zle a ve škole jsem usnul. Zítra dostanu první francouzskou mzdu. Jakou?

A přece mám ještě 65 ctm. A pro tuto bídu jsem si jel až do Paříže!

25. října, v sobotu

Tak jsem dnes dostal první výplatu v Paříži. Žebráckých 20 frs čili 4 frs denně. Pro Prahu dost, pro Paříž málo. Půjde-li to takle dále, tak zde budu, jen co si zaplatím dluhy a ušetřím as 70 frs, a pak pojedu do Berlina. V pondělí se hodím marod a půjdu hledat místo. Na zdar

Přijal 20 frs – vydal 5,90 frs – půjčil 4 frs – mám hotové 14,10, mám celkem 19,80.

26. října, v neděli

Tak zítra půjde Kyncl se mnou hledat místo. Lístek s oznámením, že jsem nemocen, mně napsal br. Novák a hodím jej zítra do kastlíku.

Mám hotově 12,90 frs, čili utratil jsem více, než jsem vydělal, no pomoz Bůh, a to jsem nikde nebyl. (Platil jsem prádlo 1,10.)

27. října, v pondělí

Tak jsem dnes běhal s bratrem Kynclem, ale nenašel jsem nic, zato jsem viděl krásné dílny. Zítra půjdu zase dělat k Daxovi. Možná že mne nepřijme a skoro by mně to bylo milejší. No jsem žádostiv, jak to se mnou dopadne. B[auchétier] prý nemá sám práci, až bude, tak prý mně rozhodně napíše.

Mám hotově 9,90. Na zdar

28. října, v úterý

Stále totéž, jediné, že peníze ubývají a že jsem dostal z domova psaní.

Mám asi 7 frs.

29. října, středa

Naděje v lepší časy stoupá. Budu u Daxe patrně ještě 14 dní až tři neděle. Lépe však plány nepsat, abych se nemýlil. Mám as 5 či 6 frs – a poctivou mysl.

31. října, v pátek

Nepřidal mi, bral jsem celkem 16 frs a s tím mám být týden živ. V pondělí mu povím, že jestliže mi nepřidá, nedělám. Je nutno něco obětovat. Nakoupil jsem pohlednice a zbylo mi 14,15 frs.

Jak tato legrace skončí?!

Milý Ladíku!

1. 10. 1913

Proč nepíšeš?! Čekám každý den od Tebe psaní a pořád nic, jsi snad nemocen aneb nemáš místo, co jest vlastně s Tebou. Jestli jsi snad nemocen, což doufám že ne, tak ať někdo z Tvých známých napíše mi lístek. Čekám do úterka určitě nějaké zprávy od Tebe. Piš ihned.

Srdečně Tě zdraví a Tvůj dopis očekává

Tvůj otec.

Psal jsem Ti v neděli 26. X. a noviny jsem Ti též posílal a Ty jsi nám tento týden ještě vůbec nenapsal – PROČ?!

3. listopadu, pondělí

Nešel jsem do dílny a půjdu tam s Kynclem, ten mu poví, že nemohu za 4 frs dělat. Nepřidá-li, budu bez místa. V sobotu byl jsem u rytce p. Dědiny. Jako

L. Preininger před odjezdem z Prahy (1913).

všichni Češi. Říkal: 4 frs to máte dost, já dělal za 3 frs denně. Dal mi nějaká doporučení na své známé. Což dělat. Včera jsem byl na největším hřbitově „Père-Lachaise“. Obědval jsem i večerel u Spilky (po oba dny za mne platil Kyncl) a pak jsme byli ve Vídeňské kavárně. Jsou tu čeští hudebníci. V sobotu jsme byli v Boulognském lesíku.

Nu jsem zvědav, jak to dopadne, jednak se mnou a také se závodníky ČOS, kteří sem za 14 dní přijedou.⁷ Ze svého platu mám již jen 12 frs.

4. listopadu, úterý

Stále stejně. Peníze ubývají a nedostatek se ozývá. Ve čtvrtek zase nebudu mít co jíst. Mám 6,10 frs.

5. listopadu, středa

Dnes jsem zaspal, zbudil jsem se až teprve v 7 hodin. Bože, to byl let. Do dílny jsem přišel 7,45. Podívejte se na plán a uvidíte, co to znamená. Mistr neřekl nic, jen ukázal na hodiny. Budu asi pracovat též doma.

Za prádlo jsem platil 1,75 frs.

6. listopadu

Kyncl prý hledá mi místo. Mám již 3 frs dluhu.

Nového nic, plán do budoucna mám, jen zdaří-li se mi.

7. listopadu

Na stejném. Strýc Václav mi psal, v neděli dostane odpověď. Na zítřek mi zůstalo jen 25 ctm a z toho 20 ctm potřebuji na metro. Dobře, že je sobota. Dlužen jsem 4 frs a 25 frs Kynclovi. Hoteliér mne též upomínal, vypůjčím si ještě 25 frs a zaplatím mu, tak vzroste mi u K. dluh na 50 frs.

Dnes jsem nebyl v Sokole, nemám peněz.

⁷ Páteří života pařížského Sokola byli: Hofman, Skopec, Bezdíček, Bernard a bratři Kirchnerové.

- Jan Hofman, povoláním kožešník, úspěšný kulturní pracovník, idealista a vysoká samostatná inteligence. Padl na frontě jako letec, když svým letadlem srazil nepřítele.
- Rudolf Skopec, cvičitel a podnáčelník, padl 9. května u Arrasu.
- Karel Bezdíček, krejčovský pomocník, krasavec a vzor gentlemana. Zasnouben s dcerou člena výboru Štěpána. Padl jako praporečník (nositel rotní vlajky) v boji u Arrasu 9. května 1915.
- Bělobor Bernard, tuším též krejčí, samostatný básník, padl u Arrasu.
- Tři bratři Kirchnerové, Antonín, Jan a Viktor, dva z nich byli cvičitelé. Jeden z nich padl 9. května 1915. Byli tuším kovodělníci. Jeden z nich je dnes odborným učitelem, modelářem na sklářské škole v Železném Brodě.

8. listopadu

Dnes jsem bral 27,25 frs. Přece mi přidal. Konečně zlepšení. Jsem žádostiv na jak dlouho. V poště z Čech byl dopis od otce, kde mi radí, abych místo neopouštěl. To se přece samo sebou rozumí.

A zase hledím do budoucna lépe. Peníze jsem si rozdělil a každý den budu brát 3 frs, co mi zbude, dám na dluh a stranou.

Milý Ladíku

10/IX 1913

Posíláme Ti něco na zub! Ve zdraví to užij a nějak si to rozděl, bys uhradil několik večerů.

Pozdravuje a líbá Tě matka. Dříve udej špek, salám vydrží déle.

Ladíku, nech si chutnat a příště pošlem více. Piš, zdali jsi dostal poslední psaní.

Příště více.

Srdečně Tě zdraví otec

10. listopadu

Včera mne K. vzal s sebou podívat se na Paříž v noci. Byli jsme v Bal-Tabarinu a v Olympii. Celkem to není nic jiného než trh na maso. Jinak nic nového.

Beru si denně 3 frs ze své pokladny. Budu mít též domácí práci.

Ztrácím již pro Paříž náladu.

12. listopadu

Zítra přijedou naši Sokolové. Br. Herain mi přiveze žádané věci z domova a 20 frs. Tatínek v dopise mne hubuje, že jsem stále jen nespokojen. Jakáž pomoc, snad má pravdu. S penězi vystačím podle rozpočtu. Těším se hrozně.

13. listopadu, čtvrtek

Dnes naši závodníci přijeli do Paříže. Ráno jsem si řekl mistrovi o dovolenou od 11,30 do 3 hod., ale toho dne jsem již nepřišel do práce. Přesně v poledne jsem byl na Gare de l'Est. Ve 12,20 přijeli. Prvního jsem viděl Mülera, Jindru a Starého. Po krátkém uvítání od Francouzů i našeho Sokola dal mi br. Herain balíček z domova (košile, svetr, spodky, buchta a 20 frs). Také mi pověděl, že pro mne též br. Vaníček má několik slov. Hoši jsou pobledlí a čeká je notná práce. Kéž bych mohl zůstat stále s nimi.

Už kdybychom znali výsledek, Čada jak přijel, hned sháněl kalafunu.

16. listopadu, sobota

Včera přišli do našeho Sokola. Náčelník trochu mluvil. Potom jsem šel s nimi do kavárny. Mluvil jsem s br. Vaníčkem. Vyřizoval mi pozdrav od našich; budu s ním ostatně ještě mluvit. Je to výborný člověk.

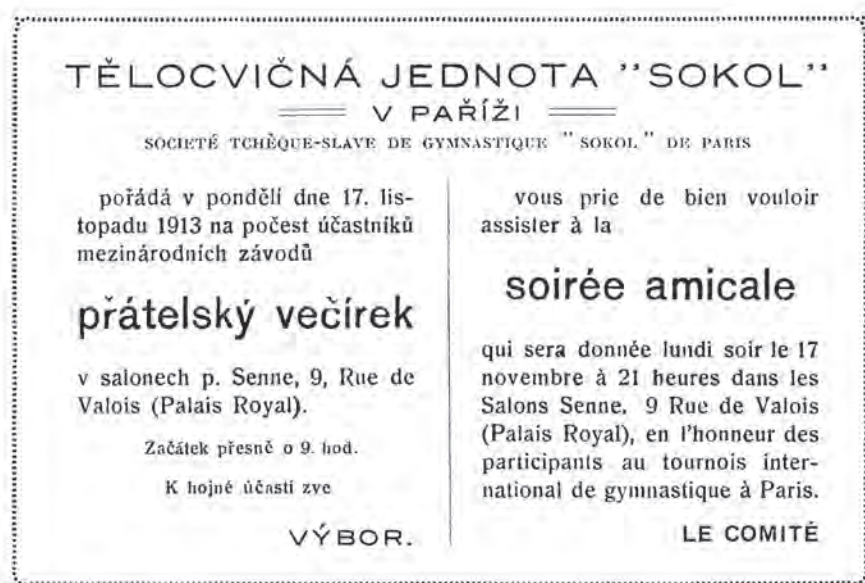
Br. Kyncl snad dokonce pro mne ztratil své místo, ale nechce mi o tom nic povědět. Dnes jsem bral 27,50 frs, a hned jsem si rozdělil vše a zabalil na každý den porci zvlášť.

Výsledek?

Češi 804, Franc. 778, Italové 772, Belgie 723, Slovenci 706, Lucemb. 668.

18. v úterý

Sečteno, skončeno, VYHRÁNO. Již jsou zase pryč. A zase ta nuda. Referát mají naši v důkladném dopise.

Pozvánka pařížského Sokola na přátelský večírek 17. listopadu 1913.

Z dopisu domů:

Závody... Čekali jsme na ně toužebně a dlouho. Zaznamenal jsem již o uvítání našich borců, proto nyní jen o závodech samých. V den závodů jsme všichni vstávali již v 5,30 a k 7. hod jsme se všemi bratry ze Sokola byli v Gymnase Japy. Br. Herain popsál její vzhled, tehdy ji však viděl ještě pěknou, nyní by měl o ní jiné mínění. Vlastní „závody“ začaly v 7,30 hod. Nejdříve byl vylosován pořad závodů. Prvními, jako dosud obvykle, byli Slovinci. Byla cvičena: prostná, bradla, hrazda, kůň, kruhy; pak odvezli závodníky v autech na boulevard za město, kdež proveden běh. Zatím bylo poledne a odpoledne se pokračovalo na skoku, šplhu a zdvihu činek. Při nejlepší vůli neumím popsát závody souvisle, píši, jak nápad přijde.

Prostná byla prostě báječná, jejich nástup velmi klidný, při cvičení se jen Čada spletl. Ohromně nastupovali Francouzi, všechny nás překvapili. Nejhoršími (ve všem) byli Lucemburčané! Po vylosování pořadí v závodě blahopřál náš Štěpánek Slovincům a přál jim, aby zůstali prvními až do konce. Nejvýše si to zaměníme s Vámi, odpověděli pohotově. Soudcové nám body všude přímo kradli a nejvíce na kruzích. Tu byl nejhorší Čada (5.30) a nejlepším Pardubský (9.30). Nejvíce obdivu sklídl Starý, který bolestí téměř se zajíkal. Bratr Jindra mu nabízel, aby nechal závodu, nemůže-li. Zamítl slovy, že neustoupí, i kdyby měl padnout. Nejlepší byl Francouz Daroc (o 1/2 bodu lepší než Starý) a třetím byl Sýkora. Číslo 5 měl Vidnar a poslední byl Douda jako 14. Potom jdou všichni Lucemburčané. Jedna galerie diváků byla zcela česká a při příchodu presidenta republiky volala divoce své Nazdar. Chvilé prohlášení výsledků závodů byla z nejkrásnějších, jež jsem v Sokole prožil. Přál bych každému dobrému Sokolu účast při podobné věci. Z celých závodů však jako by číselná nadměrná nespravedlnost a ziskuchtivost Romanů (a zvláště Francouzů) vůči Slovanům, jejichž obětí byli zvláště Slovinci. Ti plakali téměř lítostí, že se neumístnili ihned za námi; nám vítězství přáli, byli to dobří lidé a bratři.

Tož to by bylo zatím tak povšechně dosti o slavných zápasech a vítězství, které mělo rozhodně větší význam a ohlas u nás než zde v Paříži...

19. listopadu, středa

Tak zase všedním životem dále. V Čechách je veliké nadšení. Již kdybych byl z dílny pryč, jsou tam dvě Sireny a nedají mi chvilku pokoje.

20. listopadu, ve čtvrtek

Důkladně se otravuji a jsem žádostiv, jak ten zdejší můj pobyt skončí anebo se vyvine. Jedno z děvčat mne z uličnictví bodlo šídlem do ruky. Dělníci ovšem se mi smějí a nescházejí ani takoví, kteří hned mají na jazyku nadávku o Rakušáku a „Bochovi“. Připravuji se k sestavení pořádného referátu ze závodů.

Myslím, že by naši nebyli příliš potěšeni, kdyby viděli, že mám na zítřek a sobotu jen po 95 ctm.

21. listopadu, v pátek

Na sobotu mi již zbylo všeho všudy 50 ctm. Třeba být důkladně opatrný, budu-li chtít vyváznout z dluhů a klidněji žít. Mám již jen 39 frs dluhů a v sobotu chci zase uplatit 10 frs. Z domova píšou jen skoupě.

25. listopadu, v úterý

Budu laciněji bydlet. Domluvil jsem se s Riantem, že si společně najdeme mansardu (nastěhuji se k němu), a tak budu platit čtvrtletně 20 frs. V neděli

jsem byl v Boulognském lese a s Kynclem jsme v jedné pěkné kavárně poseděli (káva za 1frs!). Zpět jsme šli pěšky a celou cestu jsme si zpívali až domů. Večeřeli jsme pak u Spilky. Dnes bylo cvičení v Sokole a krásné to bylo. I práce je snesitelnější. Třeba též, abych si koupil budíka a lépe pak vstával.

Grand Hôtel

des Deux Amériques

APPARTEMENTS ET CHAMBRES MEUBLÉS

Confort Moderne

Propriétaire: **JELINEK** 15, Rue Geoffroy-Marie
PARIS

VILLOMÉ, Successeur

Doi^{me} M. *Lavistier* Chambre N^o *22*

Date d'Entrée *9 Octobre 1913*

Date de Départ _____

Imp. Anon. 7, rue de Laborde, Paris

	Timbre....	0	10
<i>Chambre N° 22</i>			
<i>6 jours 150 par jour</i>	<i>9</i>		
<i>Chambre N° 33</i>			
<i>25^{frs} par mois</i>			
<i>du 15 Octobre au 15 Novembre</i>			
<i>un mois</i>		<i>25</i>	
<i>du 13 Novembre Recu</i>		<i>34</i>	
		<i>30</i>	
<i>reste</i>		<i>14</i>	
<i>payé 29/11/13</i>			

à charge du Débiteur. (Loi du 23 Août 1871, art. 25.)

Hotel U dvou Amerikánů – Jelinek: účet zaplacený 29. 11. 1913.

26. listopadu, ve středu

Včera byl svátek sv. Kateřiny. Je to den pařížských děvčat a midinetek. Na boulevardu je živo. Každý hoch si může beztrně požádat kteroukoliv děvku o polibek. Kateřinky jezdějí v autech opentleny a na hlavách zvláštní čepce. Z domova nemám již 14 dní zpráv, což mi činí starost. Za 3,50 frs jsem si koupil

budík, abych nezaspával. Vzal jsem si jej do dílny a tam mi z lumpáctví hned rozbili sklo. Cizinec si zde musí často nechat vše líbit.

27. listopadu, čtvrtek

Jsem omrzelý, z domova mi nepíšíou a osobně cítím jakýs úpadek, půjde-li to takto dál... Zdá se, že otupuji. Ani k umytí nemám čas, ráno každodenně musím letět o překot, abych nezmeškal a nebylo mi za promeškaný čas v sobotu strženo. Čekám na záchranu jako na spasení.

Aspoň bych chtěl vědět, co se děje doma.

Eh – nikdy nebylo tak zle, aby nebylo zase lépe (či ještě hůře?)!

Ta Paříž je svůdná, tak láká, ale běda tomu, kdo podlehne a nechá se strhnout! Nemilosrdně propadá a není záchrany.

28. listopadu, pátek

Z domova nemám zpráv, ze Sokola jsem dostal od kamarádů fotografii. Byl jsem dnes v Sokole na cvičení a zítra platím 24 frs za byt. To bude pak zase hladu a strádání.

29. listopadu, sobota

Dosud žádných zpráv. Dostal jsem 29,70 frs platu a hned zaplatil jsem 14 frs za byt. Večer byl jsem v Sokole na přednášce br. Hofmana. Přihlásil jsem se do vzdělávacího odboru, budu zpívat a učit se esperanto. Je nutno se bít a přemoci lhostejnost, jen tak lze se zachránit.

1. prosince, pondělí

Včera jsme byli v Sokole střílet a večer v Opéra-comique – jak krásné! Podobno našemu Národnímu, ale jsou tu zřejmě lepší herci. Konečně jsem dostal dopis z domova a je mi lépe.

3. prosince, středa

Z domova dostal jsem balíček a v něm od Machara: Apoštolové. Má to být dárek pro bra K., který mi zde často pomáhá skutečně nezištně. Svátek maminčin – jak bych mohl zapomenout? Bolí mne celé tělo od těžké práce.

Příští týden musím si lépe rozpočíst výdělek, abych tak netrpěl nedostatek.

Kéž...

4. prosince, čtvrtek

Pracoval jsem na knížce, kterou mi z domova poslali. Nemám doma ani nejprimitivnější náradí, a bude-li věc dobrá, pak to bude skutečně „kumšt“.

5. prosince, pátek

Dnes dostal jsem dopis od Bedi,⁸ ve kterém mi činí za to, že mu nepíši v odpověď na jeho ohromné dopisy. „Mea culpa“ – polepším se. Na zítřek mám 35 ctm! To je hodně, pravda? Nu však bude zase lépe. Byl jsem v Sokole.

6. prosince, sobota

Celý den jsem neměl ani sousta do úst. Při výplatě jsem bral poprvé celých 30 frs. Nic nového jen mne bolí celé tělo od stroje.

7. prosince, neděle

Našel jsem si s Riantem byt v rue Vivienne 17 za 200 frs. Dobrý!⁹ Dopoledne jsem byl v Salon d'automne. Vystavují tu též Češi a jsou tu pěkné věci. Úprava

⁸ Přátelství s Bédou Novákem bylo důležitou kapitolou v mém životě. Studoval jsem s tímto hochem na reál. gymnasiu a sprátelili jsme se velmi blízce. V přátelství jsme pokračovali i tehdy, když jsem střední školu opustil a on studoval dále. Po mém odjezdu do zahraničí se stále stýkal s rodinou a zvláště s otcem, s nímž cvičil v Sokole, a čas svých studií místo na technice trávil s otcem v dílně. Také nedostudoval a válka jej sebrala. Je to znamenitý hoch a Sokol, velmi vlivný člen náčelnického sboru Č.O.S. Psával mi kilometrové dopisy do Francie, které jen s obtíží jsem mohl celé přečíst a tím méně na ně odpovědět. [Korespondence B. Nováka z tohoto období je ve Vojenském historickém archivu – sbírka osobních pozůstalostí, L. P.] Ale udržovaly mne ve stálém kontaktu s domovem a hlavně se Sokolem a dávaly pevnou půdu mravní. K mému velikému překvapení setkal jsem se s B. Novákem v roce 1917 v Cognacu, kam přijel s výpravou gen. Husáka z Ruska, a oba jsme pak se stali aktivními důstojníky. Naše osudy se kupodivu zase sešly, po březnové katastrofě v roce 1939 byli jsme v Min. soc. a zdrav. správy jako úředníci tohoto úřadu. V armádě skončil jako major pěchoty.

⁹ Přirozeně, nedělalo to dlouho dobrotu. Tuším, že již v příštím čtvrtletí jsem se přestěhoval do sousedního domu, kde byla velká čistírna p. Pitois. Měl jsem již pokoj sám a platil jsem asi 65 frs za rok. A tento pokojík jsem měl po celou válku až do konce roku 1919. Nábytku jsem mnoho neměl, útulné to rovněž příliš nebylo, a proto jsem se tam zdržoval jen pro přespaní. Bylo to v nádvorní budově a vyhlídka byla skutečně jen do nebe. Naproti bydlel majitel jakés prádelny; měl pěknou dcerečku, kterou jsem později při jedné dovolené poznal. Na dvoře bydlel domovník, starý občan se ženou úměrně širokou na vážný úřad „concierge“. Tito staří lidé mne měli rádi, vždy se širokým úsměvem mi předávali korespondenci z domova, anebo se smutnou tváří oznamovali, že nic nepřišlo. Pohládl-li jsem vždy úctyhodně jejich pěknou, ale línou kočku sedící ze široka na širokém klíně vážené dámy, měl jsem její náklonnost zaručenu. Když pak později jsem vstoupil do armády, vždy rádi mne viděli a přijali s otevřenou náručí. I po válce jsem je neopomenul navštívit a teprve v roce 1929 jsem našel jejich loži prázdnou. Byli již mrtvi. Jen velmi diskretně jsem vždy hlásil, přišel-li jsem večer pozdě, své jméno při chůzi kolem jejich bdělého okna. A ráno při cestě do práce volal-li jsem „Cordon, S. V. P.“ – vždy mne úsměvem nebo pohrožením provázela tvář a úsměv jednoho ze starých dobřáků. Čistírnu v přízemí vedly dvě staré slečny, Mlles Pitois, které mne časem zastavily na několik slov. V roce 1917 jsem je dokonce požádal, abych mohl použít jejich jména jako krycího v případě, že bych byl musel změnit své jméno a občanský stav. Činili tak někteří z obavy před zajetím, aby se pak mohli prokázat jako francouzští občané a vojáci řadového vojska.

ale celkem mizerná. Večer jsem byl v Gaumont bio. Celkem jsem hodně viděl i užil za tu neděli.

8. prosince, pondělí

Dostal jsem z domova dopis a musel jsem se smát. Máti mi stále píše jen o mém šetření. Večer jsem poprvé byl ve schůzi vzdělávacího odboru pařížského Sokola. Prohlédl jsem si tam nádherné L'Illustration, vánoční číslo za 3 frs, které si rozhodně koupím.

9. prosince, úterý

Koupil jsem vánoční číslo L'Illustration a zítra jej pošlu domů. Je tam mnoho dobrých obrázků, které budou moci použít na různé věci. Nešel jsem na cvičení do Sokola, chtěl jsem totiž doma pracovat, ale pro nedostatek náradí z toho sešlo. Zdá se mi, že bych rád odtud (hlavně z pracovního prostředí) vypadl...

10. prosince, středa

Na knihu jsem si doma přece udělal zlatou, neleštěnou ořízku. Je to vděčná hračka v mém osobním suchopáru...

Milý Ladíku!

11. 12. 1913

Psaní Tvé i lístek sme dostali a zase sme se potěšili, jen hochu stále buď takový, neb víš, že vzdělaný a poctivý člověk je všade rád viděn, a mám z toho radost, že seš trochu spokojený a že Ti ten čas mile při práci ubíhá. Až Ty budeš bydlet jaksi ve svém a něco si budeš moci ušetřiti, pak myslím, že Tě to bude teprve těšit. ... Teď až se budete stěhovati, to Ti dá trochu starostí, no ale to už vše zase dostaneš vynahrazeno, když ušetříš na činži, dobře se Ti to vyplatí. Ladíčku, ty šponovky si, jestli to s nimi vydržíš, nekupuj, jsou tu Tvoje dvojce, jedny staré a jedny docela nové, tak jestli by pan Kyncl přijel do Prahy a jestli pojedje zase do Paříže, tak bych Ti je poslala, on zajisté by byl tak laskav a vzal by Ti je... budem vůbec na svátky šetřiti, to vše raději půjde do kasičky, by tatínek mohl jeti do Paříže. Šetří tatínek a já také, musím mu pomoci, když šetříme dva, tak to dobře dopadne; což Beďa ten shání peníze, přijede také, co nesežene, řekla mi jeho maminka, že mu dodá, dělala mi ten svetr... to ušetříš, nenosíš žádné límečky všedního dne... Beďa chodí k nám a pilně pomáhá, jak může, je to kluk dobrá, máme ho rádi, nového kama-ráda za tebe vůbec nemá, jaksi povahou ste se srovnali a to se hned nenajde.

Už nevím ani co Ti psáti a pak už zase abych šla do dílny, to víš, pro mě je vždy práce, tak hochu čile, vesele a poctivě ve světě a vše uteče jako voda a budem se všichni jednou těšit, až přijde doba k návratu a dobré ovoce přineseš sebou ne v koši, ale ve Tvé zkušenosti.

Srdečný pozdrav a líbá Tebe matka.

11. prosince, čtvrtek

Našel jsem dnes podkovu. Kéž by mi přinesla štěstí. Stesku po domově dost. Mám v úmyslu napsat Beđovi, aby využil mé přítomnosti tu a dostudoval v Paříži.

14. prosince, neděle

V sobotu jsem bral 30 frs a v pátek před tím vypůjčil od bra Hofmana 20 frs. Byl jsem včera v biografu podívat se na box zápas, Carpentier – Wels a dnes s br. Kynclm na závodisti v Auteuil. On hrál a prohrál 17 frs. Večer jsem platil 25 frs za byt. Budu nucen si zítra od Kyncla vypůjčit asi 20 frs, zaplatím pak dluh za byt a dám výpověď. Doufám, že v lednu všechny své dluhy zaplatím.

15. prosince, pondělí

Četl jsem večer při čaji až do 12 hod. Toť všechna má zábava. Výpověď v místě jsem dosud nedal.

17. prosince, středa

Již dlouho jsem nedostal zpráv z Čech.

18. prosince

Beđa mi poslal dopis na 6ti stranách kancelářského formátu. Zato z domova nepíší, nemají nyní před Vánoci čas. Na dnešek jsem zaspal až do 7,30, a tak jsem do díla přišel, či přiletěl až v 8 hodin.

19. prosince

Život stále týž. Paříž mi začíná ukazovat svoji bídu zase z jiné strany. Tento týden již dva krajani nemají kde spát. Jednoho jsem vzal k sobě. Jen aby se mi špatně neodvděčil.

Milý Ladíku!

20. 12. 1913

Psal si do Vídně na svátky, ne-li, napiš!!!

Přeji Ti šťastné a veselé svátky, bys je ve zdraví užil, jsou to první Tvoje svátky v cizině zažité, proto hochu buď myslí veselé, my na Tě stále budem vzpomínati. Piš nám o svátcích, jak jsi prožil Štědrý den. Maminka Ti posílá kousek vánočky aj., nech si dobře chutnat, a hned jak to obdržíš, tak piš lístek, jak jsi to dostal a zdali jsi s tím neměl nějaké nepříjemnosti v čase a zdali jsi platil nějaké clo. Dnes musím končit, neboť musím do dílny a rád bych, aby Ti to maminka mohla dnes poslati, budu Ti ještě do svátku psáti. Obrázky jsem obdržel, některé z nich upotřebím. Tak buď zdrav a vesel a spokojeně vše užij.

Srdečně Tě zdraví a líbá Tvůj otec. Piš brzo.

Milý Ladíku!

Posílám Ti něco na zub, ovšem je škoda, že musíme dbáti na váhu, takže je to skrovné, ráda bych, by se toho na 5 kg vešlo více, ale ono to nejde. Uží to ve zdraví a přeji Ti veselé svátky.

Zdraví a líbá Tě matka

Piš, Ladičku, brzo!

20. prosince, sobota

Bral jsem 29,50 frs. Poprvé jsem pil nominet (absinth s citronem). Byl jsem z toho důkladně namožen, že jsem v podzemní dráze usnul a přejel až na konečnou stanici.

Více to nepiji. Br. Jar. Rambousek si na mne vzpomněl. V prádle jsem přišel o svoji nejlepší košili.

21. prosince

Ráno jsem se poprvé v Paříži koupal za 70 ctm. Pak jsem šel ke Kynclovi, půjčil mi 20 frs. Mezi řečí mi řekl, že v lednu jede do Prahy, dal prý již z místa výpověď. Jsem zvědav, jak bude se mnou a s mým místem, když tu nebude. Pak jsem šel do letecké výstavy. Je to ohromující. Večer jsme byli s Riantem v Gaumont bio. V bytě mám již danou výpověď a zaplacenou postel. Teď jedině potřebuji 30 frs na novou činž. Mám jenom 7 frs, protože jsem platil dnes hotel. Nu, nebojím se toho.

22. prosince, v pondělí

Posílal jsem 8 vánočních pohledů. Jsou tu velké mlhy, musel jsem si koupit šálu (cache-nez) za 3,75 frs. Domů jsem psal též jen lístek.

23. prosince

Zítřka, Štědrý den. První v cizině a k tomu ještě bez peněz. Aspoň kdybych si uměl na něco zahrát. Doufám stále, že se dočkám lepších časů. Ideálů plno. Všeho do času, i té bídy. Nejhorší je, že mladému člověku se nedůvěřuje, a tím se mu ztěžuje postup.

25. prosince, čtvrtek

Zaplat' Bůh, svátky již máme za sebou. Celkem jsem je dobře užil. Na Štědrý večer byl jsem u „baby“ na večeri, lacinou za 2,50 frs i s vínem. Byli tam i naši ševci. Pak jsme šli na procházku. Když jsme šli domu, zahlédli jsme dole stroemek. Zarazili jsme tam a zůstali při povídání a zpěvu až do 5,30 hod. Svoboda byl v ráži, a tak jsme se dobře bavili. Dnes jsem spal až do 1,30 h., nedělal se. Bylo to pěkné, ale nyní nemám do úst. Neutratil jsem to, ale potřeboval jsem to na zaplacení bytu. To bude v lednu bída!

26. prosince, pátek

Zase v bídě. Na sobotu mám 30 ctm. Kdy k řasu...

27. prosince, kamarád píše:

... Tak a teď zas začne už skoro obvyklé hubování. Takové věci se nečtou, vid? Nikdo k tomu taky nutit nemůže. Ale bylo by záhodno, abys si to důkladně přečetl a vzal k srdci:

1. Když píšeš adresu, tak buď tak dobrý a nepleť si písmenka, u nás se tomu dozorcí dole smějí.

2. Adresu piš pořádnějším písmem, ostatní psaní už můžeš spíš naškrábat, jak chceš. Jenže Ty to děláš obráceně.

3. Piš vůbec víc. My už tady čekáme nejmíň 14 dní a Tys nám poslal jenom lístek a slíbil psaní, ale to psaní pořádně nejde. Na poště se asi neztratilo. Či jsi snad nemocen?

4. Smutné myšlenky vypusť z hlavy, to škodí na zdraví. Už jsi ve světě dost dlouho, abys mohl něco lepšího dělat než jen vzpomínat na tatínka a na mamincinu kuchyni.

5. Když je Ti smutno, tak si sedni ke stolu, vem kus papíru a začni psát, ne sice deník, ale pořádné psaní, aspoň tak dlouhé jako má dvě poslední.

6. Mně napíšeš psaní jedno, hned jak dostaneš tohle, co jsi dělal o Štědrém dnu a následujících svátcích. Jestli jsi to už psal, tak Ti tohle odpustím a druhé po Sylvestru a Novém roce, zábavu tam budete mít jistě nějakou. Ale musí to být tak dlouhé aspoň jako tohle moje.

Tak už končím. Šťastný a veselý Nový rok Ti přeje

Tvůj Bedřich

27. prosince, sobota

Bral jsem 25 frs. Mám z toho již jen 18,30 frs. Dal jsem si zase jednou teplou večeři, neměl jsem totiž od středy nic teplého v ústech. Zaplatil jsem menší dluhy a nezbylo mi skoro nic. Příští týden beru jen 15 frs. Z toho všeho mám platit 30 frs za byt. Je to k zbláznění. Ten leden bude krásný! Z domova slíbený balík dosud nedošel.

28. prosince, neděle

Psal jsem domů a pověděl jsem jim, jak to se mnou skutečně stojí. Balík ještě nedošel. Poprvé jsem dnes hrál kulečník. Jaká bude ta budoucnost?

Na Nový rok 1914

Končím bez krejcaru. Končím. Proč to vše. Nevím, jen to cítím, že mne to vše mrzí, otravuje a – dál nemohu psát stále tu hladovou písničku - - -

(V červnu 1940, kdy Francie je ve vojenském rozkladu, německý prapor vlaje nad Étoile a na Eiffelovce, kdy včerejšího dne byly v Compiègne ve vagonu příměří velvyslanci Léonu Noëlovi předány podmínky příměří, nelze psát vzpomínky jinak než pod tímto vlivem. V čele vlády je staříčkový Pétain a něm. komuniké hlásí právě, že u Lyonu zabrali Němci 700 neporušených tanků!! Dvě defétistické radiové stanice „Le voix de la paix“ a „La révolution nationale“ hlubokou brázdou rozrývají mravní stav národa, který přes to, že hrdinně bojoval, přece jen zradil své slovo, jímž se zavázal, že neuzavře separátního míru. Zradil sebe, stejně jako zradil v roce 1938 i nás. Bude celé generace trvati získat to, co bylo ztraceno lajdáctvím posledních let, podvratnou činností několika jednotlivců a špatným vedením vojenským i občanským během tří neděl. Polsko si vedlo hrdinněji než Francie! Vzpomeneme-li si, že zástupci učitelstva ještě tuším loňského roku řekli veřejně, že je lépe žít v nejhlubší porobě, než jakkoliv válčit, nemůžeme se divit těmto koncům. Zdá se, že jsou tak rozloženi a zaslepeni, že nejsou schopni přijmouti poslední možnost vzchopení a záchrany před potupou, totiž nabídku utvoření společného britsko-francouzského impéria. A čas se naplní a žítí je nutno dále. Národu našemu je nutno jít přes toto vše, směle a hrdě i neústupně ve svém svébytném postoji. Protož hledme do minulosti z tohoto názorového hlediska a čerpejme poučení, jež nám stále může dáti.

Nazítří dne, kdy Francie, která se zavázala, že neučiní separátního míru, podepsala příměří, jímž kapituluje. Stalo se dne 22. června 1940.)

Odvody

Úvodem

Teprve po mnoha letech, v době velké změny osudu, v historickém mezidobí našeho národa, jsem mohl věnovati dosti času vzpomínkám a upravit v určitou formu svoje zápisky. Nemohl jsem je za světové války vést pravidelně a systematicky, v prvních letech jen spoře a teprve v roce 1916, za pobytu v Colomb-Bécharu jsem k tomu měl nadbytek času a poměrné pohodlí. Využil jsem toho a zapsal jsem si vše, co mi utkvělo v paměti. V letech dalších 1917 a 1918 i později již jsem vedl řádný deník. Tyto moje záznamy měly pouze ten účel, aby byly zaznamenány bezprostřední dojmy a duch prostředí. Historická fakta jsou tu uvedena jen potud, pokud slouží za rámeček a nejsou vlastním účelem.

Zápisy z roku 1916, ve kterých jsem si všiml období prvních třech let, mohl jsem v době, kdy v Cognacu jsem byl přidělen v praporečnické kanceláři, ve volném čase doplnit a některé sešity dáti přepsati sekretářem mi přiděleným. Při tom však cizí mysl na mnoha místech předimenzovala některá dějová líčení, patrně ku zvýšení zajímavosti, a tyto nevhodnosti jsem mohl odstraniti teprve při této závěrečné redakci zápisků. Utrpěl tím však jen kolorit, obsahově je vše neporušeno.

Tehdy jsem dal v čelo zápisků motto trochu egoistické, dobově snad vhodné „Pour la Patrie – pour la famille – pour soi-même“. Ponechávám je tu v závěru svého úvodu a doplňuji přáním důvěry, ba heslem jistoty ve zdravou, nekonečnou národní budoucnost „Vlasti zdar!“

V Praze věčně české – 1940

A ještě několik slov. Doba a průběh událostí ukázaly mnoho z toho, co zvláště vzhledem k Francii jsme chápali jinak a viděli snad nejasně, proto ve svých rádcích jsem při pozdějším přepracování mohl leccos lépe osvětliti, než se dříve stalo.

duben 1941

(Psáno v Colomb-Bécharu 17. července 1916)

Vím, že tyto zápisy nedostane nikdo do rukou dříve, jak „après la guerre“, přece však začínám již nyní a čas od času jak nálada a příhody osudu přinesou, budu pokračovat. Pomyslné spojení pomocí péra a papíru je mi útěchou v této době odloučení od vlasti a rodiny. Nynější mé prostředí „de sauvages et de la guerre“ sice nepřidává jemnosti duše, za to však dodává nadšení k činům, a tak mne v mnohých rádcích najdete změněného. Tolik úvodem a poslouží-li některé věty povzbuzením, radou v těžkých obdobích života, budu tomu rád. Je vždy dobře, když chyby druhého mohou nás uchrániti před chybami vlastními.

Zapomínám také v době, kdy píši, na nynější prostředí důkladně vzdálené vlasti; přece však někdy nálada doby přítomné tu bude míti svůj odraz. To snad spíše věci prospěje a dodá kritičnosti leckdy zdravější, než je nazírání bezprostřední.

* * *

28. červen 1914. Pravá pařížská neděle, den velkých závodů koňských „Grand prix“ v Longchamps. Vracím se s přítelem Frantou Kynclem po Avenue Champs-Elysée a pozorujeme proudy lidu všech vrstev, které právě svorně holdovaly dostihové horečce. Pařížané, zdá se, jsou spokojeni svým dnem. Měli skvělé a zdařilé dostihy, nyní klidnou večeri s předchozím, nezbytným aperitivem a lahví dobrého červeného, pak případně tanec s mladou přítelkyní, teplou lenošku u krbu pro starší ročníky, toť věru neděle, s jakou je spokojen každý občanek, ať již je to Pařížan či Pražan.

Osud však již rozhodl o tom, že debata tohoto večera se povede všude o něčem jiném než o dostihovém sportu. Z ulic, které ústí do hlavní pařížské tepny, vybíhá houf kamelotů s velkým křikem: „La Presse – François-Ferdinand d'Este assassiné! – La Presse!“ – Kupujeme večerník a na místě čteme telegrafické zprávy z Vídně, jsme zcela překvapeni. Jak se to stalo? Kdo zbavil Slovanstvo tohoto největšího nepřítele? Byl-li to Srb, pak záležitost tak hladce neprojde. Z toho čiší válečná zápletka.

Zvědavi na dojem, který způsobí zpráva na naše krajany, zamířili jsme do Spilkovy restaurace. Tam zpočátku byli všichni zaraženi, každý zajisté cítil vážnost situace, že je předzvěstí něčeho nehorázného, něčeho, co může míti důsledky pro všechny osobně a pro náš národ celý. Ve stroji evropských hodin kolečka dobře nezapadají, zrnko písku kdesi uvázlo, něco se stane!

Již v této chvíli jsme tušili, že my, kteří jsme právě v zahraničí, budeme konečně míti příležitost světu ukázat, že nejsme součástí rakousko-uherské říše, že naše tužby a snahy jdou jinam, než si přeje naše širší vlast, krátce, že toužíme

po vlastním svobodném státě. Husův svátek jsme oslavili klidně, důstojně, již pod dojmem těžké a nejasné situace. Další dny spěly rychle a čas šel neodvratně k válce.

Paříž byla ve stálém varu. Vzrušená, plná demonstrací pro i proti válce a hlavně proti všemu co bylo německé a rakouské. Čeští krajané konali časté schůze v Palais-Royal, a tam ustavičně rokováno o stanovisku, jež nutno zaujmout v nové situaci. Věděli jsme, že nebudeme-li pohotová a včas neukážeme své sympatie pro Francii, budeme nemilosrdně smeteni do pytle společně s ostatními Rakušany. Pak marně bude moci se usilovati o pomoci stísněné vlasti. Usneseno provést manifestaci, abychom na sebe upozornili a prokázali svoji loajálnost. Proto ujednáno: „26. července dostaví se všichni k pomníku města Strasburgu na Place de la Concorde!“

Stalo se. U pomníku zapěna hymna a provolána sláva bojující Francii. Kolemjdoucí s podivem se zastavovali a tázali, co vlastně tito cizinci chtějí! Odtud jsme táhli v pořádku a za zpěvu sokolských písní před rakouský konzulát. Co se tam dělo, nejlépe vypovědí novinové články. Jsou však v leccěms nepřesné. Předně ten (rakouský) prapor jsme nepřinesli s sebou, nýbrž byl to prapor stržený z budovy. Policie a politické úřady z toho neměly právě radost. Bylo to ještě před mobilizací a vláda musela býti velmi opatrná, aby se nic nedělo a nebylo podnětů k námitkám z druhé strany. Šlo tu o podněty k válce, které musely býti bezpodmínečně nechány nepříteli. Proto ten způsob psaní v novinách. Úkolu jsme však dosáhli a upozornili veřejnost i úřady na svoje mínění a všechny noviny o nás psaly.

Zvláštní vydání! V Praze, v sobotu 25. července 1914. **Zdarma!**

VEČERNÍK
PRÁVA LIDU

Válka vyhlášena.
Přerušené diplomatické styky.
Rakouský vyslanec opouští
Bělehrad! - Srbsko mobilisuje.
(Úřední zpráva).
K. k. Z Vídně, 25. července.

Zvláštní vydání Večerníku s vyhlášením války.

Milý Ladíku!

Zasílám Ti nejnovější dnes zde jsoucí, pro Tebe asi již staré zprávy. Co se místa týče, sed' a neměň nic! Buď opatrný. Vše jest a bude zde zostřeno, když to půjde, budu Ti psáti, neboť noviny jsou zabavovány. Nevím, jak se Frantík dostane domů. Dopisy z ciziny asi budou podléhati cenzuře neboli prohlídce.

Srdečně Tě zdraví a líbá Tvůj otec

Milý Ladíku!
 Zasílám Ti nejnovější
 dnes zde jsoucí pro Tebe
 asi již staré zprávy.
Co se místa týče sed' a
neměň nic! Buď opatrný.
 Vše jest a bude zde zostřeno,
 když to půjde budu Ti
 psáti neboť noviny jsou
 zabavovány. Nevím jak se
 Frantík dostane domů. Dopisy
 z ciziny asi budou podléhati
 cenzuře neboli prohlídce.
 Srdečně Tě zdraví a
 líbá Tvůj Otec

Dopis otce na zvláštním vydání Večerníku Práva Lidu s vyhlášením války ze dne 25. července 1914.

28. července vyhlásilo Rakousko-Uhersko válku Srbsku a nazítří jsme se zase sešli v místnostech Brasserie Suisse v Palais-Royale. Tam se rychle a jasně došlo k dohodě – jít do zbraně ve francouzských službách. Bylo nám zřejmé, že Německo nenechá Francii v klidu a že jistě dojde k válce i zde! Zpráva o zavraždění

Jaurèse, posledního silného muže stojícího proti válce, přišla právě v předvečer francouzské mobilizace. Všechny naše procházky směřovaly k vývěsným tabulím „Matinu“, kde jsme hledali nové zprávy.

Byl jsem právě na náměstí bursy, když 1. srpna 1914 večer byla vyhlášena mobilizace a hned nazítří došla zpráva o tom, že německá jízda vjela na území republiky. Byly to chvíle pro nás cizince velmi závažné. Vláda vydala nařízení, že všichni příslušníci německého a rakousko-uherského státu, pokud do 48 hodin neopustí Francii, se musí přihlásit na policejních úřadech „pour être internés“. Tomu jsme chtěli pro nás všechny zabránit a dokázat svoji vůli k účasti na boji pro Francii. Jednota „Sokol“ a spolek „Svornost“ svolaly naléhavě schůzi všech Čechů bez rozdílu názorů a tam znovu se došlo k přesvědčení o nutnosti vstupu do armády. Nadšení bylo nesmírné a konány přípravy k tomuto rozhodnému kroku. Při schůzích se až nadbytečně řečnilo o různých zkušenostech a budoucnosti pro nás Čechy zde i všeobecně ve světovém konfliktu.

Br. V. Dostal, bývalý rakouský záložní důstojník, byl zvolen náčelníkem jakési vojenské naší činnosti a všech příprav pro ni. Dále bratři H. Novák a J. Hofman-Krátký, první bývalý cizinecký legionář a druhý novinář, byli pověřeni vedením vši správní činnosti. Jejich hlavním úkolem bylo vymoci nám všem Čechům „permis de séjour“ pro dobu, než budeme zařazeni do vlastní armády. Pro některé pozdější neshody a snad i nesprávnosti byli tito dva později zproštěni svých úkolů a vedení převzal řádný výbor Čs. kolonie v Paříži.

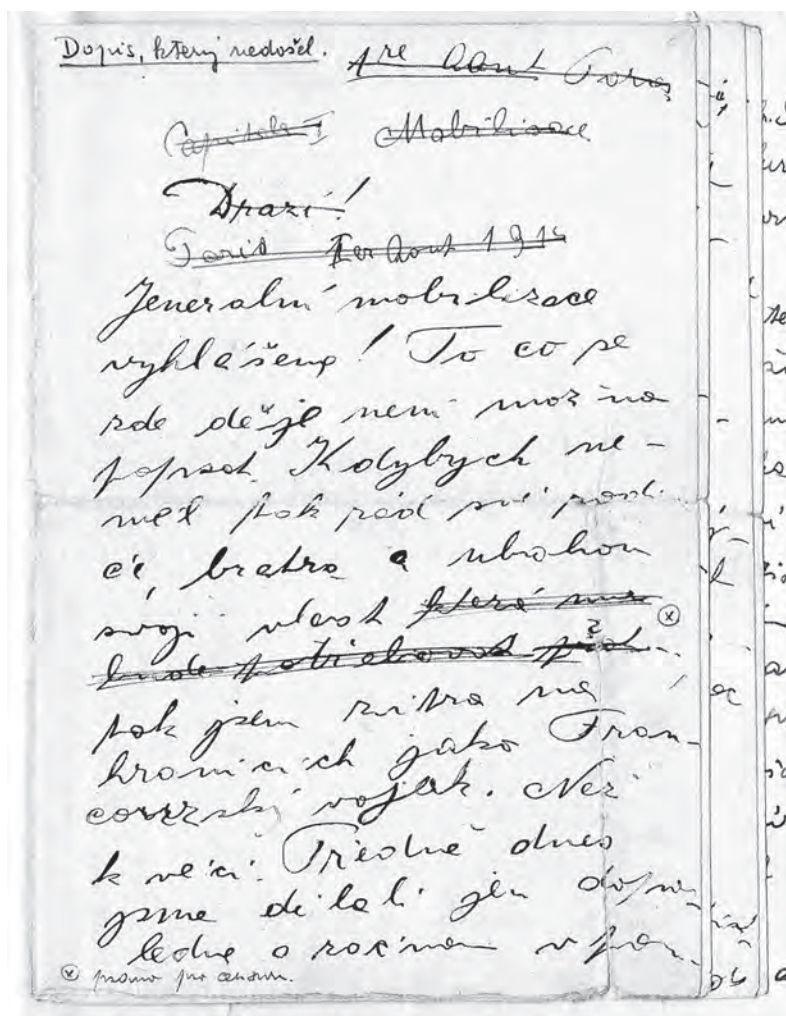
Dopis, který nedošel – nemohl jsem psaní již odeslat a leželo celou válku v koši v mém bytě:

Drazí!

Paris 1re Août 1914

Jenerální mobilizace vyhlášena! To co se zde děje není možno popsat. Kdybych neměl tak rád své rodiče, bratra a ubohou svoji vlast, která mne bude potřebovat (škrtnuto), tak jsem zítra na hranicích jako francouzský voják (psáno tak pro cenzuru). Než k věci. Předně dnes jsme dělali jen dopoledne a začneme v pondělí v 1 hod., protože zítra odchází vojsko. Bral jsem proto všeho všudy jen 30 frs, to je mé celé jmění. Na přídavek v této době není pomýšlení. Při odchodu mně patron řekl, že jak vypukne válka, že se nedělá. Tudíž jelikož válka je skoro jistá, jsem bez práce. Češi žádali na ministerstvu, smějí-li zde zůstat, to se dozvíme dnes večer a výsledek na konec po schůzi ke psaní přiložím. Čili jedním slovem budeme vypovězeni, ale jak se odsud dostaneme, to nevím, na vyslanectví to věděti musejí. Domu pojedu co možno nejpozději, protože se tam budete mít sami co živiti a já se světem čestně vždy protluču. Jen kdyby zde byl Franta, kde je? Ten by mně poradil a pomohl, protože kdybych měl jen o 30 nebo 40 frs více, tak je se mnou dobře a nebojím se

ničeho, bohužel nemohl jsem si tolik ušetřiti dříve. Rady si nevím žádné, musím chtít nechtě nechat vše běžeti a jednati podle toho, co chvíle přinese. Přesto jsem vesel a jelikož nedělám, tak pozoruji něco, co je pro mne vůbec nemožné (škrtn) nové: svobodný (škrtn) francouzský národ před obranou své drahé, krásné vlasti, něco nevidaného.

Začátek posledního dopisu L. P. z Paříže domů (3. srpna 1914); zůstal v koši.

Musím škrtnati, neb mně na tom záleží, abyste psaní dostali. Prozatím dost, neb více nemohu a nesmím psáti. Večer ještě napíši výsledek schůze zdejších Čechů, jak se dostati domu na pomoc drahému (doslovně) Rakousku.

S láskou na svoji drahou matičku, milého tatínka a vlast vzpomíná a líbá Lada (škrtn)

Drazí

3 Août

Dostati se domů je naprosto nemožno. Teď jede poslední vlak a ten je hlášen, že snad dojede k hranicím a na takové dobrodružství se vydati nemohu. Jsem zde v úplném bezpečí, buďte bez starosti. Dopisy vůbec nechodějí ani tam, ani zpět, aspoň to pozoruji, přesto každý týden posílám na zkoušku 2 pohledy. Čiňte totéž. Ještě jednou prosím, abyste byli úplně klidni a stateční jako já. Toto psaní dám někomu, kdo pojede posledním vlakem, snad dojde. Svým drahým ruce líbá a s láskou stále vzpomíná

Váš Lada.

Mezi jinými je nutno se zmíniti o br. Štaflovi, budícím pozornost svoji ruskou furažkou, rozšafném Sokolu bru Bezdíčkovi a mnoha jiných. V těch dnech se všichni ti, kteří chtěli odjeti do vlasti, hrnuli na nádraží a vyčkávali vypravení vlaků. Jen málu se jich podařilo odjeti, velká většina zůstala a hlavně z vlastní viny, že ustavičně váhali opustit Francii, až museli zůstat. Šel jsem se podívat s Mareškem v tajné naději, že budeme někomu moci dáti svůj narychlo načmáraný dopis. Avšak nepodařilo se nám tento poslední vzkaz rodičům odeslat. Přítel a bývalý spolubydlící Riant, byl v jednom z posledních vlaků a odjel, aniž jsem se mohl s ním rozloučit.

V Paříži byl vydáván český časopis „Nazdar“, který měl udržovat vzájemný styk krajanů a všechny je informovat o všem, co se ve světě děje. Každá podobná organizační činnost nutně potřebuje kancelář a zde bylo velmi rychle zřejmé, že je třeba učiniti soupisy všech krajanů, kteří se hlásili ku práci. Najednou se v Paříži objevili lidé ze všech koutů Francie a každý chtěl něco dělat, ptal se na radu anebo žádal o existenční výpomoc.

V prvé chvíli bylo peněz málo, a proto se hledala místnost co nejlevnější. Rozhodně příhodná, neboť byla v centru Paříže v rue Buffault, byla dílna krajana Zahrádky, počestného obuvníka, který zastavil práci, neboť personál i on sám měl jiné zájmy v dané době. Tam se udílely všechny možné porady a pokyny pro denní činnost. Všechna práce byla zastavena. Prováděly se první soupisy dobrovolců a zprávy doprovázené nejfantastičtějšími plány se jen rojily. Několik slovanských vlastenců se též vyskytlo a prý s podporou ruského vyslanectví usilovalo o vytvoření tzv. Slovanské legie s vlastním velením a vlastními uniformami. Krajané Hofman, Novák a Štafl navázali s nimi styk a dohodli se o společném postupu. Kdesi na Montmartru u jakéhosi ruského lékaře se dokonce konaly jakési předběžné lékařské prohlídky (11. srpna 1914) a čekalo se na další rozhodnutí ze strany francouzské vlády.

Celá tato slovanská akce končila právě touto prohlídkou. Zde Francie, snad poprvé jsme měli příležitost poznati, z neznalosti národů a jich duší neuměla využítí jejich nadšení a eskomptovati z toho příslušný kapitál. Teprve o mnoho

let později jsme pochopili, že krásná tato zem, kolébka dnešní kultury, je příliš zhýčkána láskou a oddaností ostatních národů, které po staletí se k ní uchýlovaly jako k přirozené ochránkyni a vůdkyni, považovala to za příliš samozřejmé, a proto a právě proto, neuměla již svému úkolu dostáti. Z toho vyplývaly pak časem ty rány a pohlavky, jež jaksi nechtě, snad v nedůvěře a pohodlnosti, uštěďřovala časem právě těm, kteří jí byli nejoddanějšími a nejhodnotnějšími pomocníky.

VOLONTAIRES TCHEQUES

Déclaration ^{Permanence} _{Paris} **9, r. Buffault**

Je soussigné *Ladislav Preininger*
né à *Prague* le *2 me Juillet 1895*
de nationalité *Tchèque*, fier de nos traditions et
nos anciens qui se battirent pour la France en 1870
d'assurer de nouveau servir fidèlement la France,
soit en service actif, soit tout simplement, d'être
nos (nos) forces ou nos (nos) capacités. -
Paris, le 2 Août, 11me jour de la mobilisation 1914.

Signature:
Ladislav Preininger

 0205
démourant à *Paris II*
rue 13 rue Vivienne

Prière à Monsieur le Commissaire de Police de bien vouloir
accepter et joindre à la déclaration suscrite par les dispositions
concernant les étrangers, la déclaration ci-dessus.

Le Comité des Volontaires Tchèques a à l'honneur de vous
mander spéciale à M^{le} le Ministre de la Guerre et à M^{le} le Préfet
de Police, conformément aux conseils donnés par nos amis français
qui font des démarches utiles de leur côté.

Le Comité

H. Kralovic *St. Kralovic*

Permanence: *9 rue Buffault*
Téléph. Crudaïne 57-52

Deklarace českých dobrovolníků 22. srpna 1914.